రవచ్ఛేదకసంయో
గా

యోగాదితి యత్ర శ్రుత్యవిధేయత్వయోశ్శేష్యా అవచ్ఛేదత్వయోర్నధర్మ్యపృథక్త్వాన్మత్ర ధా ఘటో ఘట ఇత్యాదావప్యుక్తవయోరై
ధర్మ్యం తా దితి భావః । సాధ్యాభావేతి । సాధ్యాభావవ్యాపకీభూతో యోంశః తాభావస్త్వభావత్వేనేత్యర్థః । తత్తావచ్ఛిన్నరూపేణం
సంధాతేయత్ర శ్రుత్యవిధేయత్వావచ్ఛేదకసంబంధేన । తథాచ తాదృశవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాసపత్తి రితి భావః ॥ స్వసమానాధికరణాభావాభావత్వ
సామానాధికరణ్యేన పరపదాభావాత్మకధర్మపరిత్యాగాత్ ప్రమేయత్వాత్ రూపేణోపస్థితిస్తు నాసంతతి హా । అత ఏవేతి । సాధ్యాభావవా
వచ్ఛిన్నత్వావచ్ఛేదకేన తద్భావత్వాదృశభిన్నభావత్వేన తత్ర తద్వ్యాసజ్యవృత్తి ధర్మావచ్ఛేదేనేత్యర్థః । తదైవ పృథివీత్వేఽపి తదభా
వాభావత్వేన హి తత్సత్తాద్యాదితి భావః ॥ యద్యపి పృథివీత్వపి తత్కాలే తాదృశరూపవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావ పృథివీపదార్థ
రూపస్య ఏవ పర్యాప్తి తస్య పృథివీత్వరూపపదార్థత్వ [illegible] తత్స్వరూపధర్మాభావేలక్షణం తర్కసంభవేన తద్భావాభావత్వేన తద్
తాభావాభావత్వం తత్ర తదాభావాపత్తిః తదేవ అత్యన్తాభావాభావస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపత్వాత్ సంతత్ సంతద్
ఏవ సాధ్యాభావవాన్ తత్ర తత్ర సత్తా దత్త పృథివీత్వాదౌ తత్సత్త్వేన తత్ ఇతి పృథివీభేదాభావత్వేన పృథివీత్వే తద్
ప్రత్యేకమపి యోగ్యత్వ ఇతివాచ్యం । ఏవమపి పృథివీత్వాదితి హేతువాచ్యం ప్రత్యక్ష పృథివీత్వత్వవిశిష్టహేతుత్వాసమిత్యా
ప్రతియోగిస్వరూపవిశిష్టవత్త్వదత్తావచ్ఛేదకసాధ్యాభావవత్తయా తత్సంయోగ ఏవ [illegible] । తథా తత్సంయోగ్యత్వ ఏవ సంయుక్తే తదభావాభా
వాభావ । తత్ పృథివీత్వవదితి ఉదాహరణాదేతోవదన్ [illegible] తత్సంయోగ తత్స్వరూపవిశిష్టవత్[illegible] తత్తావచ్ఛి [illegible] భావత్వేన
హేతుమత్ [illegible] సంయోగేన విశిష్టతావత్త్వ ప్రత్యేకం సంయోగసంసత్తేః । అత ఏవ పృథివీత్వాదినా హేతుత్వే సం । ధసమవాయ
తారతమ్య తదవచ్ఛేదకరూపవత్తాదిత్యాదావతద్గుణో సంయుక్తసంయోగ సంపత్తిరితి ॥ తథాపి తాదాత్మ్య సంబంధేన హేతుత్వ
తాత్పర్యం తేన । అవిధదాన వచ్ఛేదక । సంసర్గత్వాదన్యతరతస్య సంబంధ ఇత్యాద్యవచ్ఛేదకత్వ తదంశస్య సం । గృహీ

అత్రాపి తత్వాభావాదౌ సాధ్యాభావవ్యాపకతావచ్ఛేదకీభూత ఇతి ప్రాచీనమతే ఉదాహరణే ఏవ వ్యాప్తి లాఘవ పక్షధర్మతావలం
ప్రసక్తి యత్ తావత్ అత్ర వస్తు ప్రాచీనమతే సాధ్యాభావవ్యాపకాభావత్వా వ్యాపకా. తథా చ లక్షణే ధర్మ. సమాన
ధికరణ. పృథివీత్వాదికారణకే ప్రాచీనానుమతేచ్ఛేదక యోగ అన. ధత్తే. ధర్మాభావవత్ ప్రతియోగిత్వా యోగ్యాపరామర్శ
వచ్ఛేదకభూత భేదాభావా అన్యోన్యాభావ ... మోచ్ఛేదక సమానవిభక్తిక ప్రతియోగ్యనుయోగివాచక పద సమభివ్యాహారస్య స. సమాన
భావమో... సత్వ వ్యా. తాను యోగివాచక పద సమభివ్యాహారస్యాపేక్షితత్వాత్ ప్రకృతే చ అనుయోగివాచక పదాభావే పృథివీ భేద. ధా
భావాదిమోధాన. భవేదితి. నవీనానుమతే ఇతరత్వ వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిన. ధవతి యమిత్యాద్యనాకేనోపనయ వి...
దర్శనా. యత్రాపి తేనా. పక్షతావచ్ఛేదకత్వేన వృత్తిత్వే విరోధ... పరిహార ఏవేత్యాహ. యస్య మతే సమూహానామా. యది
చేతి. అభావ ఇత్యాది మనోరమయా. తద్వ్యాఖ్యా ఇతి. తద్ధర్మ. ధర్మితావచ్ఛేదక ఇతరావిశేషిత తద్ధర్మవిశిష్ట ... మోధస్య వ్యా ...
ప్రవృత్తి విరుద్ధత్వాదితి తదర్థ. నానుపపత్తి. ప్రకృతే ఉక్తిరీతా అవచ్ఛేదక ... ఘట వ్యాప్తి విరోధ తావచ్ఛేదక తదభావాదితి భావ. తధా
చ. ధవతీతర భేద్యా ఇత్యాదౌ ధా ఆదిత్యాదిస్యాయ స్వాపేక్ష తద్వ్యాపకత్వా. గవ్వాదర్శనాత్ ద్వారా. తత్ర తత్ప్రతిబంధకతా మ వ్యా
ప్తి కన్యాయ్యేతి భావ. అనుపక్షావిశేషణత్వేన. గవిషయిత్వ. తదభావత్వ. విపక్షాన్యవ్యవహితానుక్తా వ్యాప్తి. ఉక్తస్థలే పక్ష
విశేషణతత్త్వం వతి. గవిషయిత్వ సత్వే వి శిష్టాభావ సత్వాదత ఆహ. పక్షావిశేషణ తవేతి. అన్య. వహ్నిసామగ్రీమాన్ వహ్నిరి
త్యాదావితి. వ్యాపక మిత్యాది మనోరమయా. అథ పక్షావిశేషణత్వ ... రూపిత విశేషణతాభిన్నత్వం తస్య. గవిషయితావిశేష
ణత్వేనాయ. వహ్నిసామగ్రీమాన్ వహ్నిరిత్యాదౌ వ్యాప్త్యశంకా నవకాశ. తత్రాపి పక్షవిశేషణతా ... సాధ్యనిరూపిత విశేష
ణతా ... గవిషయితాయా. పరంపరయా పక్షనిరూపిత తత్వాత్ గంధవతీ ఇతర భేద్యా ఇత్యాదావపి మ ప్రథ
నం. ఖ. ధా. విశేషణీభూత గంధ విషయితాయా. గంధ సమానకాల ... రూపవతీ ఇతర భేద్యా ఇత్యాదౌ తద్విషయ

తాయాం సాక్షాత్ప్రకృతే నిరూపితవిశేషణతాతాదాత్మ్యేన సాక్షాత్ప్రకారతానిరూపితత్వస్య ప్రవేశే వ్యర్థత్వాపత్తిరితి చేన్న। పక్షా
విశేషణతాత్వం యద్ధర్మసాక్షాద్ధర్మికం తదా నిరూపకతావ్యాప్తిర్నిరూపకతావచ్ఛేదకం యథా పర్వతస్య పక్షత్వే ఉక్తాయాం వ్యాప్తౌ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవ
ద్విశేష్యతాకాలికత్వస్య విషయతాకాలతాదాత్మ్యావచ్ఛిన్నత్వాత్ యయా నిరూపితవ్యాప్తిరితి వాచ్యం ఏవమప్యనుపసంహారితత్రాతివ్యాప్తిర్దుర్
వారత్వాదతః పక్షతావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతానిరూపితప్రకారతానిరూపితత్వమేవ తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవాచ్యం పక్షతావచ్ఛేదకప్రకా
తా తత్సాంనిధ్యే వ్యాప్యప్రకారతాతాదృశవిశేష్యతానిరూపితా। ఇయం యత్ర విశేష్యతా వ్యాప్త్యాదిత్వేన పర్వతో వహ్నిమానితి విధేయతయా
ప్రవిష్టపదార్థోద్దేశ్యప్రకారతాపరధర్మితావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతానిరూపితా విధేయతానిరూపితవిశేష్యతాయాం
ర్మితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నతయా ధర్మితావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాయాం ప్రసిద్ధధర్మితావచ్ఛేదకత్వేన తదవచ్ఛిన్న
తయా విధేయధర్మితావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపకవిశేష్యతయా సాధ్యాదినిరూపితవ్యాప్తిరితి యద్విధేయోద్దేశ్యప్రవిష్టత్వే
నవిషయతానపక్షతావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపకవిశేష్యతానిరూపితవిశేషణతాత్వేన నిరూపకాదృతివ్యాప్తిః। ఏవం చ వ
హ్నిసామగ్ర్యాం వహ్నిత్వాదావవ్యాప్తిః ప్రసజ్యత ఏవేతి। ఏతేన పర్వతో వహ్నిమాన్ ధూమవానిత్యాదౌ ప్రసిద్ధేయం యత్ర
పక్షేయం తివ్యాప్తిప్రసంజకత్వేన తద్వ్యవచ్ఛేదాయ ఉక్తాభావపరామర్శాదితి। సమాయం దోషో నిత్యాపక్షేయం యత్ర పర్యాయస్య
యత్ర వహ్నిత్వే ఇతి నాత్ర పర్యాప్తిరితి వాచ్యం। ఉపనయవ్యాపకధర్మతయా నవతి। నావిషయకత్వవిశేషణాద్భ్రమయం। ప్రాగ్వర్
ణ్యతతయా ఉపనయమాత్రవిషయతావిషయావచ్ఛిన్నవ్యాప్తిః తదాశ్రయతాయాం। నం। దభావవిరోధస్య బాధకతయా తత్వాదవ్యాపిసమాహిత।
నత్వేవమతివ్యాప్తకం యోపనయస్యేతి చేన్న। వ్యాప్తి [illegible] వహ్నిమాన్ ధూమవాన్ పర్వతాదిత్వాదిత్యయ। తన్నత్వే
పక్షీయవిశేషపరత్వాత్ తత్ర హేతోరేవ పక్షతావచ్ఛేదకతయా పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నే యద్విశేషణాత్వం తస్యాపి ప
క్షతావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపకవిశేష్యతానిరూపితత్వాత్ ఏవం వ్యాపకత్వే నిరూపకతయా హేతువిషయతాయా అపి సహ
క్షపక్షతావచ్ఛేదకప్రకారతానిరూపితవిశేషణతాయా విశేష్యతానిరూపితప్రకారతాత్వేన తయా అతివ్యాప్తిసంగతిః యత్తు తాయాం

పక్షతావచ్ఛేదకహేతుకవ్యతిరేకవ్యాప్యవ్యాపకయోరపర్యాప్తం. తపరతయా తాదృశస్య. ధ్వంసః సమనియతత్వయావత్వ్యాపకతయా తద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాది
వ్యాప్తిఘటకతయా [illegible] తం. నవిషయతాకత్వసత్వేనేతి వ్యాప్తేస్సంభవతి తద్విభిమానేనకే. షాం. చిత్తదైవతన్నాత్రత్వేనయ. పక్షతావిశేషణ
త్వేనసాధ్యవిశేషణత్వేనచేతి । పక్షతావచ్ఛేదకప్రకారతా । రూపావచ్ఛిన్నవిశిష్టతా । రూపితప్రకారతాశ్రీత్వేనసతి సాధ్యతావచ్ఛే
దకప్రకారతా । రూపదహనవిశిష్టతా । రూపితప్రకారతాశ్రీ. యత్రై. నవిషయత్వం. తథాహి ఏకత్వమధర్మః. సాధ్యవిశేషణత
యాంతత్వస్య యథాశృతార్థకత్వే । నమనేవపర. పరతయా సాధ్యవిశేషణాంతయోరి. నభాగాదితి వ్యాప్తత్వపత్తేః. నచైవమపిష్టా
నవిషయతయా వార్థపురాదిత్యాదిన్యాయాం. తథాహి । నమనాత్ వ్యాప్తిస్తరధ్వస్తిపక్షానవిషయతయా వర్షాదసాధ్యతావచ్ఛేదక
ప్రకారతా । రూపావచ్ఛిన్నవిశిష్టతా । రూపితత్వస్య హేతుప్రకారతాంతర [illegible] దితి వా వ్యా. న. ధ్వసాధ్యతావచ్ఛేదకప్రకారతా
। రూపావచ్ఛిన్నవిశిష్టతాయా వివక్షణీయా ఏవాచత్ ॥ నను పక్షధర్మతాయాం. నవిషయతాకత్వ విపక్షణే దధిత్రవహ్ని. దక్షినత్వా
దౌ సాధ్యవ్యాపకధర్మః దధిత్రవహ్నిమిత్యాకారక నమోధర్మ్య దధిధర్మ్యనవిషయతాకా [illegible] ధీసమవేత తద్ధర్మవిషయతాకత్వస్య. భా
వాదతః స్వరూపా. తదభావ మాత్రమేయత్వమితి ॥ నను ప్రమేయత్వం. ప్రమావిషయత్వం. తద్విషయతాభేదాద్భిన్నం. ఏవం. ఘట
పాదౌ ప్రమేయత్వవిషయకప్రత్యక్షమేయత్వాభిధేయత్వాదిభేదాత్ ప్రమేయత్వరూపపక్ష । ప్రమేయత్వాభిధేయత్వస్య (మె (తాప
భవాన్నత్వ వ్యాప్తిరతాస్తాం. తదేవమనుసరతి ॥ మైవం తద్భావన్నతి ॥ నను పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపక్షవిషయితాయాం. తదాతి లా
తి. నవిషయితాభూన్నత్వే నిత్యత్వేనైవ సాధ్యహేతుపక్షకత్వేతి వ్యాప్త్యోః సంగ్రహః. తదా. తత్సాంతి తత్వం. చ పక్షతావచ్ఛేదక
ప్రకారతా । రూపతసంగతా । రూపకత్వం పక్షతావచ్ఛేదకప్రకారతా పక్షవిశిష్టతాసాధారణమిత్యాశంకా హ
తి వ్యాపకం. ఇతి । పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టేతి । పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపక్షవిశిష్టతా । రూపితాయా సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
సాధ్యప్రకారతా । రూపితన్నిష్ఠవిషయతా. తద్భిన్నాభావత్వేతి. నవిషయతాకత్వమిత్యర్థః । అథతత్పుహాభాగ
స

(అనూపతత్త్వప్రతిపాదన...) [illegible]

श्रीसदाशिव తత్త్వం ఘనాజ్ఞాత్వరూపరాసాధారణాత్వరూపకత్వం ... [illegible]

పకాత్వ ... రూపకత్వ ... [illegible]

ప్రతిబన్ధ ... విషయతా ... [illegible]

[illegible]

२-६१ [illegible]

॥१३॥ [illegible]

[illegible]

श्वाయ [illegible]

ధర్మితావచ్ఛేదకః । తత్ప్రకారకత్వం చ । ధర్మితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతావచ్ఛేదకధూమవత్తావగాహి

విశిష్టవైశిష్ట్యబోధప్రతిబంధకత్వేన ఉపాధ్యాయైః హేతుప్రకారతానిరూపితా । తత్ప్రతియోగికత్వం తద్వ్యాప్తిరితి వాచ్యం । విశేష్యతావచ్ఛేదకే

తయోః ప్రకారతాద్వయావచ్ఛేదకత్వే విషయతానిరూపితప్రకారతాశ్రయత్వస్య తత్ప్రతియోగికత్వం ఘటవద్భూతలమితి

స్వరూపసంబంధాత్ । తత్ర ప్రతియోగితావచ్ఛేదకధర్మవత్త్వం తత్ర తయోః సంబంధాత్ తత్సంబంధావచ్ఛిన్నవిశేష్యతావచ్ఛేదక

విషయతాకత్వం తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాయాః । తాదృశవిషయతాయాః భూతలవిషయతానిరూపితత్వం విశేష్యతావచ్ఛేదక

తాదృశబహిర్భూతవిషయతాయాం ప్రకారతానిరూపితత్వం తత్సంబంధావచ్ఛిన్నవిశేష్యతావచ్ఛేదకధర్మనిష్ఠవిశేష్యతా

వచ్ఛేదకతాశ్రయధూమాదివిషయతాయాః । ప్రతిబంధకత్వాభావాదిత్యత ఆహ । ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకకోటౌ

విశేష్యతాయాం ప్రకారతానిరూపితత్వం ధర్మితావచ్ఛేదకతాయాః అవచ్ఛేదకత్వం నిరూపితత్వం వ్యాప్యత్వప్రకారతా

తాదృశబహిర్భూతవిషయతా ప్రకారతాశ్రయత్వే తద్భిన్నత్వమితి సమానాధికరణ్యం విశేష్యతావచ్ఛేదకత్వం

తత్ప్రకారతా ఇతి తాదృశవిషయతాశ్రయత్వే విశేష్యం । భావాభావప్రకారతావచ్ఛేదకత్వం

అతః తత్స్వబహిర్భూతత్వే వహ్నిసామానాధికరణ్యద్వయం తత్ర స్వరూపతో విషయతా ఇతి ॥ తథా చ వ్యాప్తిః పక్షధర్మతా

ప్రకృతే తత్త్వాదిత్యర్థః । తద్ఘటకవ్యాప్యత్వప్రకారతాశ్రయ విషయతాయాః విశేష్యతావచ్ఛేదకత్వే

ధూమప్రకారకత్వం వ్యాప్తిత్వేన । తాదృశవ్యాప్యఘటకతాద్వయవిషయతాయాః ప్రకారతాభావాత్ । ప్రతి

యుక్తమితి । ప్రకృతే హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగికత్వం విషయతావచ్ఛిన్నవ్యాప్తిపదం వ్యా

ప్రకారత్వవిషయతా । తత్ప్రకారతావచ్ఛేదకాదివిషయతా వ్యాప్యవృత్తి ఇత్యర్థః । విశేషణత్వాత్ ॥ ధూమవద

తాదృశపక్షతాప్రకారత్వం ప్రతావచ్ఛిన్న హేతుతావచ్ఛేదకత్వే హేతుప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నధూమ

౮(౧౧౧) [illegible]

సమితి తావచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వం. పక్షధర్మతావిషయతానిరూపకహేతుకారణాబన్నవిధేయవ్యాపకతావిషయతా
నాం అనుమితిప్రకారతావచ్ఛేదకతానిరూపితప్రవిష్టతదంశాం తత్రాతివ్యాప్తేః హేతుతావ్యాపకతావిషయతాత్వేన విషయతా
తానాం. ప్రకారతావచ్ఛేదకతానిరూపితానుమితిప్రకారతా [illegible] విషయతానాం. తాదృశ [illegible] తానాం
తథాత్వమస్తు తమితి వాచ్యం. తాదృశవిషయతాత్వావచ్ఛిన్న [illegible] తాపక్షహేతువిషయతావచ్ఛిన్నసామానాధికరణ్యవిశేషణతా
పక్షిసాధ్యాదివిషయతా నిరూపితవ్యాపకత్వవిషయతాయా ఏవ హేతుకారణతావచ్ఛేదకతంతాం తాదృశానుమితి [illegible]
త్వాభావాత్ యత్ర స్వరూపావచ్ఛిన్నవిషయతా ప్రకారతావచ్ఛేదకతా తత్స్వరూపావచ్ఛిన్నవిషయతానానాత్వాభావే సాధ్యతావచ్ఛేదక
వచ్ఛిన్నవిషయతాంతాం అనుమితిప్రకారతావచ్ఛేదకతానిరూపితప్రవిష్టతంతాదృశవిషయతా [illegible]
చేదోద్దేశ్యసత్త్వాదశంభవాత్ యత్ర స్వరూపావచ్ఛిన్ననిరూపితవ్యాపకత్వవిషయతా ప్రకారతావచ్ఛేదకతా స్వరూపావచ్ఛిన్న [illegible]
కతానిరూపితత్వేనైవ కః. స్వరూపావచ్ఛిన్నవ్యాపకత్వం. సాధ్యస్య పక్షస్య వా ఘటకం. యత్ర తత్ర యద్యపి తత్ర [illegible]
సంగ్రహః యత్ర తత్ర వినా [illegible] పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నమువ్యవిశేష్యతా నిరూపితవిషయ
యతా నిరూపితా యా విషయతా తన్నిరూపితవిషయతా నిరూపితవిషయతా యాం. విశేషణం విధేయతా ప్రకారతా
సమితిప్రకారతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాయాః ధర్మాద్యవచ్ఛిన్నహేతుతావచ్ఛేదకహేతువ్యాపకతా విశిష్టసాధ్యవిష
యత్వసాధ్యాభావవద్వృత్తితావిశిష్టహేతుతాభావవిషయతైవ అనుగమయ్య తదభావస్య వైశిష్ట్యానుపపత్త్యభావాత్
తథాహి ప్రకృతానుమితిప్రకారతావచ్ఛేదకతాయాం అవయవపదానుగ్రహ హేతువ్యాపకతావచ్ఛిన్నసాధ్యవిషయతా
యాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా నిరూపితహేతువిషయతా నిరూపితాధేయత్వవిషయతా నిరూపితాధికరణ
విషయతా నిరూపితత్వవత్ [illegible] సాధ్యాభావవద్వ్యాపకతావచ్ఛిన్నహేతుత్వాభావవిషయతా [illegible]
[illegible] తా నిరూపితసంసర్గవిషయతా నిరూపిత [illegible] తువిషయతా నిరూపితవృత్తిత్వవిషయతా నిరూపిత

[illegible]

[illegible]

త్వేన సాధ్యాభావవ్యాపకాభావ[illegible]విశిష్టహేతుభావవిషయతాత్వస్యాపి హేతువ్యాపకతావిశిష్టసాధ్యవిషయతాత్వవ్యాప్యత్వం
క్తవిషయతాత్వవిశేషణావిధయా సమవిచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాయాః పర్యాప్త్యధికరణతాత్వ[illegible]యపి పరంపరయా పక్షవిశిష్ట
తయాలాఘవాపత్తేః తదాహరణం చక్రవర్త్యాది[illegible] హేతువ్యాపకతావిశిష్టసాధ్యాదివిషయతానాం సమ ఇతి చేత్ తావచ్ఛేదకతాయా తద్రూప
౨ తవ్యాపకత్వవిషయితాయాః తదితి తదవచ్ఛిన్నసాధ్యాదివిషయతా[illegible]విశేషణతయా వ్యాపకత్వవిషయతాయాః రూపి తత్వస్య సమ ఇతి చేదకతా
వచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వస్య వైశిష్ట్యం భవతి చేదకతావచ్ఛేదకవిషయతా వృత్తిత్వధర్మస్య తాదృశవిషయతావిశేషణం తయా చేదకతావ
చ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వం భవాదితి ఉక్తం చ పవిషయతాం విశేషణాంతరం వచ్ఛేదకత్వపర్యాప్త్యధికరణం యత్సాధనాదివ్యాపకతా
విషయతాయాః రూపితత్వస హేతుం సాధ్యాదివిషయతాత్వం తదేవ దాహరణం చక్రవర్త్యాదియత్సాధ్యాదివిషయతానా కారణం తథా చోదాహ
రణే అతివ్యాప్తి దుర్వారైవ ॥ తథాపి ఉక్తచేదకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణతా[illegible] వచ్ఛిన్నవిషయతావచ్ఛిన్న ఇయం ప్రతిబంధ
కతావచ్ఛేదకతాదాహరణం చక్రవర్త్యాదిరయం హేతువ్యాపకతావచ్ఛేదకతావిశేషణ[illegible]యత్సాధ్యాదివిషయతాయాః హేతువ్యాపక[illegible]సాధ్యాదివిషయతాయాః ప్రమేయత్వం సమ ఇతి చే
వ్యాపకతాదిత్యాదిసంశయప్రతి ఉ. తదవచ్ఛేదకతా[illegible]తాదృశవిషయతాయాః రూపిత[illegible]సాధ్యాదివిషయతాత్వేన సాధ్యం హేతు
వ్యాప్యసాధ్యాదివిషయతాయాః అవచ్ఛేదకతావత్ ॥ ఏవం విశిష్టతాయాం వైశిష్ట్యం తాదృశప్రతిబంధకతాయాం తాదృశరూపేణ తదాహరణం చక్రవర్త్యాది —
భావవ్యాపకతాభావాదిత్యత్ర తాదృశవిశిష్టసాధ్యవ్యాప్యతా సమ ఇతి చేదకతాయా[illegible]ప్రమేయత్వవ్యాపకతా[illegible]వతా[illegible]
తాభావవిషయితాయాః రూపితత్వధియత్వవిషయితాయాః రూపితత్వాధికరణవిషయితాయాః రూపితసాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకతా[illegible]విశేషణతాపన్న
తాదృశవిశేషణావిధయా అవచ్ఛేదకతాయాః పర్యాప్త్యధికరణధర్మస్య ప్రమేయం తాదృశాభావవిషయితాయాః రూపితవ్యాపకత్వవిషయి
త్వవ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వవిషయితాయాః ప్రతిబంధకతాదిపర్యాప్త్యధికరణత్వేన సాధ్యాభావవ్యాపకహేత్వభావప్రతియోగితా[illegible]
తిపరామర్శీయపక్షవిశేషతాయాః రూపితహేతువిషయతాయాః రూపితప్రతియోగిత్వవిషయతాయాః రూపితాభావవిషయతాయాః
రూపితవ్యాపకత్వవిషయతాయాః అపి ఉక్తవిషయితాతాదృశవిషయతావిశేషణతయా అవచ్ఛేదకీభూతం
(అనేనైతాం చేదం ధర్మవత్తాపక్షతావచ్ఛిన్నధర్మితాకాన్యపరామర్శీయానాం పాదధర్మితావచ్ఛిన్నపరామర్శానాం యాం పి నోక్తప్రతిజ్ఞాయాం[illegible])
ఇతి[illegible]

సాధ్యాభావవ్యాపకతావిషయతాత్వమపి తద్వహ్న్యభావవ్యాప్యత్వమయత్వా పర్వతో వహ్నిమానిత్యాదిప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిరితి వాచ్యం.
కిం చ వ్యాపకత్వవిశిష్టవిషయతా. న విశేషణాంతరయోరవచ్ఛేదకత్వస్య నివేశనే యత్ర తాదృశవస్తుతస్తు చ [illegible] విషయతాయామన్వాపకే
తత్ప్రకారతాక నిరూపకత్వస్య నివేశనే యత్ర తాదృశహేపి ద్రోహః వ్యాపకత్వాదివిషయతాయాస్తథా తాదృగ్వృత్తిరేకపరామర్శయాపం
చ మవిషయతాయా ఏవాభావప్రకారతాత్వాల్లక్షణయవృత్తికేశవ్యాప్తిఘటకవ్యాపకత్వవిషయతయోః విశిష్ట్యాభావత్వం యది వే
శపరోక్షాయాం గ్రంథః తథా సతి ప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకత్వాద్యనగత [illegible] శబ్దైర్నోభయోర్లక్షణైర్యద్ధర్మపాతా ఇతి ॥ విశిష్ట్య
పితదుభయావగాహిత్వసత్తప్రత్యాదినాదర్శనే యత్ర తయోః ప్రథమతో విశిష్టదుభయోరవగాహితాధర్మకత్వోపపదనాన్నాంచత్వాత్
తత్ప్రతితాదృశసమకతోపైకవిషయిత్వం చ త్వర్థః హేతావితి హేతువ్యాపకతావిశిష్టసాధ్యవిషయిత్వమిత్యర్థః అతోనైకాసగ
మవిరోధః ॥ హేతుభూతాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకేతి ॥ తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకం చ ధూమాదిభావహేతుకస్థలే ధూ
మాభావత్వాదవహ్న్యభావాదృభావహేతుకస్థలే చ వహ్నిత్వాది ఏతదసంగ్రహభయాన్నైవహేతుత్వభావత్వావచ్ఛిన్నెతిసూక్తం
తథా సత్యయం ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదౌ యత్ర ధూమస్తత్ర వహ్నిః ధూమవ్యాపకవహ్న్యభావవానయమిత్యాద్యాకారకయో
రేవోదాహరణోపనయయోః ప్రయోగాదవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నాభావసాధ్యాభావవ్యాపకతాయాస్తతః ప్రతీతిః కతువహ్న్యభావా
దృభావత్వావచ్ఛిన్నెతి తత్రాతివ్యాప్త్యభావాత్ప్రతిపాదకసంసర్గతాపత్తేః ॥ హేతుతావచ్ఛేదకసాధ్యతావచ్ఛేదకయోరిత్యభావాత్ర
మాహ ॥ ప్రవృత్తేరితి ॥ ప్రతిజ్ఞాసంగ్రహాయేతి ॥ ప్రథమోపనయేతత్ప్రతిజ్ఞావిషయసంయోగత్వావచ్ఛిన్నకూపితవ్యాపకతాయా
అపి సంయోగత్వేన గుణాహేతుకప్రవృత్తత్వావచ్ఛిన్నగుణమితేద్వితీయప్రతిజ్ఞావిషయగుణత్వావచ్ఛిన్నవ్యాపకతాయా
గుణత్వేన స్వరూపసాధ్యకరూపత్వావచ్ఛిన్నహేతుకానుమితేః ప్రయోజకతయావచ్ఛేదకద్వయాసపాదానే తత్ర తత్రావ్యాప్తిరితి
భావః కేవలం గతావిషయకత్వవిశేషణదైవవదాహరణాస్యాపివారణపూర్వోక్తానుమితిసవయకవిషయకత్వవిశేష

ణాస్య వ్యావృత్తిర్న సంభవతీతి సత్యం। తేనాత్ర విషయే। తథా భాగపరిత్యాగస్య వాచ్యైకత్వేఽన్యస్యైకత్రైకపదమాత్రపరిత్యాగపక్షే
మూలవిరోధప్రసక్త్యా ఏవం ప్రవృత్తావప్యేకదేశస్య తథాపి భాగపరిత్యాగపక్షత్వమేవాహ। అన్యస్యైవేతి॥ నన్వేతత్పక్షే హి తద్వాచకాన్యతమపదస్య
విశేష్యైకత్వపర్యవసితత్వాద్విశేషణస్యోపాదానమనర్థకం। తత్ [illegible] స్యైవ విశేష్యవాచకత్వాద్విషయైకత్వే లింగత్వాద్విషయైకత్వదశా
నానార్థకత్వాదితి చేత్ సముదాయ [illegible] పరిత్యాగ ఇత్యుక్తమిత్యాహ। హేతుత్వమితి॥ పంచమ్యర్థపక్షే [illegible] తథా చ పక్షద్వయే వ్యావృత్తి
[illegible] త్వాద్యుక్తం హి తద్బోధకత్వేన పక్షతమితి తదేవ తద్వ్యాప్యాంశస్య భవత్విత భావః। పంచమ్యా హేతుత్వస్యోక్తవిశేషణబోధకత్వే విరోధ
ద. దాదిత్వాదిపంచమ్యాం తత్ప్రతిజ్ఞానాం సంగ్రహమానాం బోధకత్వం। తథా [illegible] త్యేవేతి॥ అవశ్యం వాచ్యత్వాదితి। తథా చ తత్ప
సకలహేతువాచకానాం సముదాయపరిత్యాగో నేష్యత ఇత్యాహేతి భావః। నను బోధకత్వం పంచమ్యర్థః స చ ప్రకృత్యర్థస్య విశే
షణాంశత్వే భాసతే న తు విశేష్యతయా। తథా చ పంచమ్యర్థపక్షే [illegible] తథా హి తయోః పక్షద్వయవిశేష్యబోధ
కత్వమతః ఆహ। సంబంధేతి। విభక్త్యర్థస్య కత్వాదేః ప్రకృత్యర్థస్య విశేషణతయా బోధకత్వం సుభవితః తస్య విశేషత్వేప
టమిత్యాదితః ఏకత్వాకాంక్షాయాం ఘటమిత్యాకారకసమాసంభవవిరుద్ధసముదాయత్వం బోధాపత్తేరత [illegible] స్యాం బోధ
తి తత్రైవ సంబంధవిశేషణాంశే ధర్మస్య విశేష్యత్వాదేః ప్రకృత్యర్థ విశేషణతయా భానాత్ ప్రత్యయాంశస్య సామానాధికరణ్య
విశేష్యత్వేనైవేత్యుపయుక్తం మహాహ। ప్రాదిపదికార్థమాత్రేతి। నవిభక్త్యర్థాన్వయో నిరాకార్యతే ఇతి యాం విశేషణత్వబోధ
తద్వృత్తి యత్నే। తేన సమానాధికరణ్యధర్మయోః సంబంధాపత్తేరభేదాన్వయాభావాత్ అభేద ఇతి॥ తయోరపి విశేష్యధర్మః తదా శ్రుత్వా
తథా భావాభావ బోధానాంతాత్పర్యతి। అవ్యుత్పత్తేర్ [illegible] అన్యార్థాదితి। ఘటం [illegible] దానాం ధారాధేయభా
వాదిసంబంధే తేన లింగపత్తత్వాత్ ప్రత్యయార్థభావేన తేన లింగాఖ్యాతవచనాభావాదితి భావః। తథా
చ సంబంధస్య ప్రాతిపదికార్థవిశేషణత్వే సంబంధస్య తదా భానే ప్రాతిపదికార్థస్య భానే లింగాదేః ఘటే [illegible]
ఆధారాధేయత్వసామానాధికరణ్యాదిసంబంధేనైవాన్వయబోధస్య భానే ఘటః తేన లింగత్వాదితః సామానాధికరణ్య

[illegible]

తయా తాదృశవృత్తిత్వవిరోధ ఇత్యాశయః నచ భూతలే ఘట ఇత్యాదౌ ఘటాదికర్తృకాం భూతలవృత్తిత్వాద్యాకారకవిషయతా
ప్యత్వేనాధరాపి యత్తేనాత్రైవాధికరణత్వవ్యుత్పత్తివిరోధ ఇతి వాచ్యం. తథాపి వృత్తిత్వాద్యనాధారత్వసప్తమ్యర్థత్వవ్యవహారః. తాదృశసంబంధవిశేష
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సౌ ౬
౧౪ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

న్యాసంయోగాది ధర్మం. తదాఽప్రసిద్ధిః ప్రమేయవాన్త్రస్యైవోభయాభావమిశ్రం. యద్ధర్మం. తత్త్వావచ్ఛేదప్రతియోగితాకత్వంఽత
విధర్మం. తదవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్ననిరూపితస్వత్వవత్. తదా తస్యసముభయాపృతపదార్థతాభావాదేశ [illegible] పదస్య తాదృశార్థసంబంధిత్వ
ఘెదాప్రతియోగితాధర్మత్వవృత్తిత్వం భ. కః ఏకమాత్రస్వత్వవత్కం. తదస్యామితి త్రమేత్రాభయాదే నిదమేకస్యైతి వ్యవహారాసుప
త్త్రైశ్చ తదభిప్రాయేణైవ ద్వయోరిత్యాద్యుక్తం. ఇదమత్రావధేయం. నిదమేకస్యత్త్వేః స్వనిరూపకస్యైఘెదాప్రతియోగినిరూపితయత్త్వ.
చిత్స్వత్వస్యాభావయోర్ధ్యేకమాత్రధర్మపితద్వావిధధర్మం. తదాత్మస్వతాప్యాభావసత్వాదృశప్రయోగస్య సం. గః. తాదృశస్వత్వసామా
న్యం స్వాపచ్ఛిన్నైకపదార్థః. తదవతస్వత్వస్యోభయస్వతాప్యనిరూపితవిశేషణతావిశేషణస్వత్వస్యసమనియతత్వాదృశస
త్వన. బా్యవచ్ఛిన్నైక పదార్థః తదవతస్వత్వస్యాభయస్వత్తాప్యనిరూపితత్వే నిరంనభావయాత్ఽభావవత్తాయాస్సపసదుప్తే ఽత్వమిత్య్రశ
మవాయేనవాభావః ప్రతియోగ్యత ఇత్యవగం. తద్వ. తద్భావయోర్యధానిరూపితస్వత్వసం. బం. ధేన తద్వత్వధర్మస్యాభావయోర్పి సంభవతి ఽభ
ఽథానిరూపితత్వ. స్వనిరూపితత్వస్యనిరూపితత్వేన్యయసం. బం. ధేన. బి ద్విశిష్టం. యత్ర తద్వత్వమితి। నను స్వత్వస్యవిశిష్టత్వేపి
ద. వంత్రస్యాత్మాదితః కా. సమత్వసం. సర్గాభావయోర్ధః సం. సర్గాభావవత్తాయా ధర్మవతానాం ఽసయోగానిసపవప్యవిశిష్టత్వానాత్ [illegible] ఆహ।
త్త్వైర్ ఇతి (నామధర్మప్రతియోగితాకాభావయోర్ధ ఏవఽసయోగానిసపవప్యవిశిష్టలోదితిభావః। యద్ధర్మావతతి. గావిషయకత్వనిశ్చి సం. స
వ్యతి ఇతరయోర్భేదస్తదావదావ్యాప్తిం ప్రకారం. తరణావారణాయ తం. వంతవపోహ హేతువిషయతాశీతి। నన్వత్రప్రతిబన్ధకతావచ్ఛేదకావి
షయకబన్ధకబవకత్వప్రతిబన్ధత్వస్యహేతువిషయకబన్ధకబకత్వాయ తత్త్వత్వస్యాతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నాదత్వే హేతుత్వాద్య
పనయత్వనిగమనత్వాద్యవకతుప్రతిబన్ధత్వమితి నా వ్యాప్తిః హేతుమాధర్మప్రతిబన్ధకప్రతిబన్ధతావాదేః తాదృశబన్ధకబకత్వాయ
తతావదవ్యాప్తిరితాదృశ్యవిషయతావయవతావదవచ్ఛేదకేతి (ఽభావహేతుకవ్యతిరేకవ్యాహారణాన్యతా. గావిషయకబన్ధకబకస్య సంభ
వాదవాహరణాన్వయస్తాదృశబన్ధకబకత్వాయ తత్వాదుదాహరణోరితి వ్యాప్తి రత్నదాహరణేపి ప్రతిబన్ధత్వాదేహేతుసాధ్య
పక్షపృథివీభిన్నత్వాద్ధేః. ధవత్తత్తధేర్భేదస్తు సం. ధ్యాదితాదావదవ్యాప్తిః ప్రదవస్త్వతాదృశప్రతిబన్ధకప్రతిబన్ధత్వస్యహేతువిషయకబన్ధక
[illegible] బకత్వాయ తత్వాద్ధేతావిచ్ఛేదే ప్రతిబన్ధతావదుభేదే తు ప్రకారాతహేతువిషయకబన్ధకబకత్వాయతావయవ

తావచ్ఛేదకస్వ్యవ్యాప్తేః సాధ్యహేతుకహేతుత్వవంయవావిసాధారణహేతుత్వాదేరప్యతథాత్వాదిత్యస్వరససూచనాయ ౦యనిబిదితిబిచ్చాసా
ధ్యంసధ్యంపదాయకత్వస్యవ్యాపమాశ. కస్యహబిత్వాసేతి (అదాసాదేతివ్యాప్తివారణాయ రూయాపయవత్వస్యపత్వ. శవిశరిం౦ప్య తయా
వాక్యాభిన్నాతివ్యాప్త్యప్రసక్తేర్వాన్యాపదోపాదానవకధర్మకమిత్యాశ. కయావాక్యాపదస్యవస్యాయావయవవాప్యధర్మకతా వహపహ (వాక్యాత్వమితి॥
కధవతీత్యతరభిన్నాభిధ్యాతేకంధాదిత్వాదౌ౦ వ్యాప్యవారణాయ౦. సావిషయకేతి (పూర్వోక్తపదర్థకతాధర్మకమితి (సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
న్నసాధ్యం విశిష్టపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపక్షవిషయకానుమానాదృధర్మమిత్యర్థః। అభావహేతుకేతి। ఏతస్యాభావహేతుకేత్యర్థః। తత్ర యథా

౨౯ యథాధూమవాన్ సవహ్న్యమాతిత్యాకారకోదాహరణస్య౦. సావిషయకత్వాదితి భావః। భావహేతుకస్యవ్యతిరేకస్యోదాహరణస్యహేతుత్వభావత్వేనైవవ్యతిరే
కయోధర్మతయా౦. సావిషయకత్వాసంభవః। ఏవమభావహేతుకస్యాప్యవ్యయప్యుదాహరణస్యతథాత్వసంభవ ఇత్యభావహేతుకవ్యతిరేకిత్వాసు
ధావక౦. నిసాధ్యమితి (౦. నమస్యాస్తి వృత్తిత్వా౦. నివదన్య౦. నతానిరూపకార్థకత్వాదితి భావః। వస్త్వమానోదాహరణేసాధ్యవిషయక
త్వసత్వాదతివ్యాప్తిరాహ। తద్విషయకమితి। తద్వ్యక్తివిశేష్యకం। తద్వ్యక్తివిశేష్యకం। కేవలావహవశాన్యత్వం. స్నేహావతత్తత్త్వోదాహరణస్య౦.
సావిషయకత్వసంభవ ఇతి తత్ప్రకారకప్రమావిషయత్వశూన్యత్వాసంధావకం। తస్యాభావప్రతియోగికత్వయా ౦త్రికమితిహ్యదయం.
బలత్వసందేహదశాయాం బలాన్యత్వస్యాపిసంబద్ధతయా తత్ప్రకారకప్రమావిషయత్వవంపిసంబద్ధమితి తచ్ఛూన్యత్వస్యహేతుతయోపన్యాసా
సంభవతీతి ప్రథమసాధ్యేబలాన్యత్వప్రకారకప్రమావిషయత్వశూన్యత్వహేతుకస్థలం. తదసంభవాత్. (అత్రోక్తయయు కాల్యబలత్వసాధ్యాపి
పెక్ష్యా (యాబలాన్యత్వప్రకారకప్రమావిషయత్వశూన్యత్వమపిలాఘవాజ్జ్ఞేత్వన్యరూపమేవేతి బలత్వస్యసాధ్యత్వేనోదాహరణ
బ్యక్తిబోధకస్యసాధ్యవిషయకస్య౦. సావిషయకత్వసంభవ ఇతి తస్యత్వసాధ్యకాసుధావకమితి। తద్బలాన్యత్వప్రకారకప్రమావిష
యత్వశూన్యత్వస్యబలత్వస్యరూపత్వయుక్తత్వాత్ తద్బలాన్యత్వప్రకారకప్రమావిషయ ఇత్యుదాహరణస్యాప్యన్యత్వప్రతియోగితా
వచ్ఛేదకతయా౦. సవిషయకత్వేనాసంగతేః। పూర్వోక్తదాహృతవిషయకత్వస్య౦. సావిషయకత్వపదార్థతాపత్త్యుదాహరణాసంభవా
త్తిబోధకతయా తత్ర౦. నివిషయకత్వవిశేషణాంవాప్యతిరేకసంభవతిత్యాశయేనతత్తత్స్థలం. తదవ్యాప్తిమాహ౦. నేతి (పూర్వోక్త
త్వ౦. (తత్రాసనతరూపావచ్ఛిన్నత్వధః। హేతువారణాయేతి। ఇతరాంశే. త్రయాణాం. వ్యాప్తివిషయకత్వేనైవవారణమితి భావః। (తత్రైవతి (సా
౨౪ తమపేక్షితం విశిష్టకాలేఖలస్యాపి. నిహేతయాద్రవ్యత్వసాధ్య +

సాధ్యస్య హేతుతావచ్ఛేదకాదిరూపత్వే ॥

హేతుతావచ్ఛేదకహేతుహేతుత్వవిషయతానాం భేదే విశేష్యహేతుతావచ్ఛేదకాదివిషయతాభిన్నసాధ్యవిషయితాప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తేరి
తి విశిష్టవిషయితాబహిర్భావే విశేషః । సాధ్యవిషయితాబహిర్భావేః పూర్వవద్వ్యాప్త్యవ్యాప్తిః । సమవాయసాధ్యవిషయితాబహిర్భా
వవిషయతామాత్రే విశేషణే వహేతువారణాసంభవే సాధ్యే వహ్న్యభావాదౌ వ్యభిచారమితి వాచ్యం । సాధ్యవిషయితా ... భావేతత్సాధ్యవిష
యితాభిన్నత్వస్యైవ ప్రవేశాభావే విశేష్యతేవ వక్తవ్యతయా ధూమాదిహేతౌ సాధ్యసాధ్యవిషయితాభిన్నహేతుత్వాదివిషయతావా
దాయావ్యాప్తేః । తస్య వారణాయ తత్తత్సాధ్యత్వావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపితవిశిష్టస్య సాధ్యస్య వాచ్యత్వాత్ । సాధ్యాభావఘటకతయా తు
అవ్యాప్త్యాశంకాయాం తత్తత్స్వరూపహేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేతువిశిష్టహేతుత్వవిషయతా । తద్భిన్నసాధ్యవిషయితాయా అప్రసిద్ధిస్తు త
ద్బహిర్భావేనా । తద్వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర ధూమత్వస్య అభిన్నత్వాదివిషయాదావ్యాప్తిః । సాధ్యవిషయితాయాం తద్బహిర్భావే సాధ్యవ్యాప్యత్వాభావా
భావవత్వాబహిర్భావే వైశిష్ట్యం తేన వక్తవ్యతః । వివక్షాత్రయాభావే హేతౌ హేతుతావచ్ఛేదకహేతుహేతుత్వానాం త్రయాణాం విశిష్టఘటకత్వేన వారణాయ
స్థలం । తేన హ్యహః । వహ్నిమాన్ ద్రవ్యాదిత్యత్ర హేతుత్వేన హేతుత్వ త్వేన తద్ధర్మ్య । హేతుహేతుతావచ్ఛేదకస్య సాధ్యత్వేన సాధ్యత్వం ఖలు ధూమం । హేతుతావచ్ఛిన్నసాధ్య
స్థలే హేతుత్వేన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ రూపప్రకృతహేతౌ రాపి సాధ్యతావచ్ఛేదకాత్మకత్వం హేతుభేదే ధూమసాధ్యవిషయితాత్వమపి తద్వైవేత్తి
వ్యాప్తిసంగతిః సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టే రూపితత్వ పర్యా ... తత్త్వావివక్షితత్వాదితి హేతువిషయతాబహిర్భావే విశేష్యవృత్తిసంగతిః
హేతువిషయతాబహిర్భావే తత్త్వే విశేషాపేక్షయా సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టవిషయతాత్వే విశేషణేవలాఘవాద్యుక్తమితి వాచ్యం । విశిష్టవిష
యితాబహిర్భావే విశేష్యహేతువిషయతాబహిర్భావస్య స్వాతంత్ర్యేణ విశేషే అప్యతయా గౌరవాన్నవకాశాత్ హేతుత్వా
శ్రవిశేషవహేతుతావచ్ఛేదకహేతుత్వవిషయిత్వయోః బహిర్భావస్య పృథక్ విశేషే అప్రతయా గౌరవాత్
ఏవం చ ప్రమేయసత్వాదౌ వ్యభిచారిణి సాధ్యాస్తు తాపి హేతుత్వం శవేశత్వతయా బహుసంభవాదయం హేతురితప్రతి
పక్షాపరం బోధ్యం । నిర్విషయకే తత్త్వస్య పూర్వవత్తాదృశ విశిష్టశాధర్మత్వోపగమే వహ్నిమాన్నవ
హ్నిసామగ్రీమత్వాదయం హేతుస్తత్వే ప్రమేయమానాత్వాదితఽప్యతిప్రసంగవారణాసంభవే పి ॥

కాహేతుత్వమిత్యుక్తే పంచమ్యర్థస్య తాదాత్మ్యసంబంధేన సాధ్య[illegible] వత్త్వం సాధ్యప్రకారకతానిరూపితవిశేష్యతాకత్వేపి స్వ
రూపసంబంధేన హేతుత్వసాధ్యకస్థలే నిరూపితత్వసంబంధేన జ్ఞానకత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యకలింగకతాత్పర్యావచ్ఛిన్నపక్షకస్థలే హేతావ
తివ్యాప్తివారణాయ తస్య భవతీతి గురురీత్యా రచ్యతే। తద్విషయతాయాం పూర్వోక్తప్రదర్శితవిషయితాయాం ఉభయాన్యతరా వే
శేన। తదుపదర్శితధర్మప్రకారతా చ విశేషతా। హేతోః పక్షప్రతిజ్ఞావిశేష్యత్వవ్యాప్తిం తదుపదర్శితవిషయయోః సాధ్యవద్విశేష్య
కతా। విశేష్యదర్శితవృత్తిత్వేన ఉదాహరణేతివ్యాప్తిం చ సంగృహ్ణాతి। తత్ర నిర్ధారయతాం మతే విషయప్రసక్తస్య దూషయతి ప్రతి
జ్ఞేతి నిగమనే ఉదాహరణస్య వారణాయ నిర్ణయతా। తద్ద్వయముపయవతా పక్షధర్మవిశేషణం। ప్రతిజ్ఞాత్వోపదాహర
ణాత్వయోరపి తదుభయ విషయకజ్ఞానజనకత్వసమానాధికరణత్వయోరసంభవాదితి ప్రసంగాపత్తేః సామాన్యా
ధికరణ్యముపేక్ష్య ఉభయత్ర తత్త్వప్రవేశః। ఉదాహరణవిశేషత్వమాదాయ తత్ర సంగ్రహణాయ పక్షధర్మ
తం వివక్షితం చ మీమాంసకత్వం తావన్మాత్రం విషయకజ్ఞానజనకత్వే యత్ర సంబంధవతా పక్షధర్మరూపవత్త్వ
దిపరిగ్రహః। రూపం తేన తదుపపాదకత్వే రూప[illegible]స్య పరిచయాయ తదుపపాదకమనర్థకం। [illegible]త్యాత్
జ్ఞానేన తథా విధరూపం తదుపరిచయోపేక్షణీయః। తద్రూపవత్వం సమితస్య తదితి విషయకజ్ఞానజనకవాక్యత్వ
మేవ తథా చ తస్యైవ తద్ఘటకస్య లక్షణత్వసంభవాత్ పక్షధర్మవిశేషణం తావత్ తస్య విశేష్యత్వ ఘటకతావచ్ఛేదకవిశేషణం తేన వాచ్యం।
ప్రతిజ్ఞాతత్వాదినా ధారణాస్యానుపపత్తేః ఘటకతయా వి[illegible] ఇతి విశేషణస్య వైయర్థ్యమిత్యత ఆహ
భావేయం తదుపదం। అత్ర సాధ్యాదిఘటితా బుద్ధిః ప్రతిజ్ఞాత్వం యత్ర తదత్ర వ్యతిరేకి విధేయే తదా తస్య ప్రకృతసాధ్యవిషయకత్వ (శక్య)
నివాతత్వసంభవాదప్రసిద్ధిః యది చ సాధ్యాదిఘటితే నియమే తత్ తదా [illegible] సాధ్యపక్షకప్రతిజ్ఞాయాం ప్రకృతేః
సాధ్యకత్వం నియతం। తత్రాప్యవ్యాప్తిరతోపి దూషణం చ [illegible]॥ ॥ ॥ఇతి ప్రతిజ్ఞాలక్షణం॥ ॥

౧ గగనవదాకరణ ఉతి। ప్రతిజ్ఞాదాహరణోపనయ... విశేష్యే... విపక్షానిత్యస్య హేతు విశిష్ట... మత్వం విశేషణ... తాదృశ
స. భవా. ఏకతదనగ. ॥ గగనాభావ్యాప్య విషయకజ్ఞాన... హేతుత్వం వ్యాప్తి విశిష్టవహ్ని... సాధ్య... హేతావ
వ్యాప్తి... విశిష్ట... (సాధ్య) విషయకజ్ఞానత్వం ఇతి (బహూనాం... ఇతి (విపక్షా... వ్యాప్తి... విశేష్యం... సాధ్యం... హేతు
విశిష్ట... మత్వ... దృశ్యే... వ్యాప్య (తత్తత్... తాదృశ... విషయకజ్ఞానత్వ... తి... ఇత్యోగాని... సాధ్యం... యా...
... ప్రతిజ్ఞా... ఇతి... తథా... విశిష్ట... తథా... ప్రాణాది ఇతి (తస్మా... వ్యాప్తి... తత్ర
పసాధ్యస్య పక్ష. పరత్వాప... విశేషణ... తాదృశ... ప్రతియోగి... ఇతి (తథా... తత్ర
... హేతుత్వ... వ్యాప్తి... తదా... సాధ్యస్య పక్ష. పరత్వా పక్ష విశేషణతావచ్ఛేదక... సాధ్య
పక్షే ఇతి। ప్రకృతే సాధ్యవత్... ఇతి... వ్యాప్య... పక్ష... సాధ్యస్య విశేషణతాత్వం... తాదృ
శత్వధర్మ... సాధ్యతావచ్ఛేదక... హేతు... పక్ష... పక్షావచ్ఛేదక... విషయ... విశేష
ణతావచ్ఛేదక... విశేష్య... విశేషణతాత్వం... సాధ్య విషయితా... సమదితాధర్మ:(
... వ్యాప్యతావచ్ఛేదక... వ్యాప్తి... హేతావ... వ్యాప్తి... ప్రకృతే ఇతి। పక్షతా
... గగనజ్ఞాన... సాధ్యస్య ప్రతిషేధతావచ్ఛేదక...
విశేషణతావచ్ఛేదక... వ్యాప్తి... ఇతి వాచ్యం... పక్షే ప్రతియోగి... తావచ్ఛేదక...
... పక్ష విశేషణతావచ్ఛేదక... పక్షతావచ్ఛేదక... విపక్షాపి... ఇతర...

౧నయుఖ౮

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
౨౧ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ప్రయో బకాకా. ప్రాధిమద్వైత విభక్తి మత్వయిత్వ ధర్మః ఉపకత్వ నిష్పత్తే బద్ధా మహ్యా నిబిన్న వ్యధికరణా శ్రయా వా ధికా
కా వసా ధర్మ్య. వ్యాప్య వ్యాప్యత్వ నిరవయోగా నాత్ర తవ్యాప్యత్వంలేఖా వః ।। నిరవవసాయో మవపద మహత్తే. సాధ్యా నివత సామానాధికరణ్యో ధర్మ
విభక్త్యర్థా ౧ యో హేతుత్వం తద్వయ వద్వ్యాప్తి సాధ్య విషయోః నకా ౧ యయ మెనకాంత ప్రసంగా ౧ నకారా తాత్వావచ్ఛేద ౧ తత్త్వా తదా
సాధ్యా విషయ నత్వ౧తే ప్రవృత్తి ఉన్న దిశా ద్యానే యయద్వ్రత్త సహాగా తత్త్వ ధర్మ తత్వే ... ఉన్న నా దిశా పసాధ్య౧వ
తనేవధర్మాపో ధర్మా మాత్ర తరా పవిభక్తి తా ౧ ౧ విశేషణా విభక్తి ధర్మ తాధర్మ తర్త్వ మతే ప్రమేయ త్వా వపక్ష ప్రమేయ
తాపదిసా ధ్య సాధ్య నయె పక్ష ధర్మా సాధ్య౧వతా భివతిపో ధర్మ తద్ధర్మా విభక్తి తా ౧ ౧ బాతి వ్యాప్య వాతత్వా మతహేతుపదా
హేతావవధాన ద్వైరకాంత ౧ వాచ్యం. వక్ష ౧ విశేషణా తయా సాధ్య విషయ తత్వ౧తే పక్షే హే తత్పద హేతా తదా తేప ఉతా ఉతా
ద్రవ్యమవానిస వత్వ వర్త్య యయ ధర్మ ధర్మ సామాన్య పదార్ధ సవంత్త స ద్రవ్యత్వం. తేన తాదా తత్త్వ వ్యాప్తేః ద్రవ్య తత్వా ఉత
ప్రత్యక్ష విశేషణా తాపర్యసాధ్య౧వ తస్య ధర్మాపో ధర్మ తత్వస్వ వర్గా. ౧ వేశ్లి యత్ర తయా తాద్రూపా దాహేతు త్వాపసయ
ఉతో: తథా విధసాధ్య౧వతనే వధర్మాపో ధర్మ వి విభక్తి మత్వ ౧ తథా ౧ తి ప్రసంగా నవదా తాదిత్వ తతావ ।। హేతు ౧ వతే ।। ౨ తయు
పలక్ష: ౧ పక్ష విశేషణా తయా సాధ్య విషయ తత్వ౧తే శక్తి ౧ విభక్తి మత్వ మపసా తాతేయ. ।। తత్తు వసే సంసం. నపక్ష
తయా యోపతే తప్పక్షే ఉపతయ వ్యాప్య నవతే త వా త్వా ౧ త ... హేతా సాధ్య౧వత నేవధర్మాపో ధర్మ పతద్భాత తాప భావా వక్ష
తత్వ విభక్తి పద వ్యాప్తి ప్రత్యే ప్రతిసంసం. నపక్ష ౧ వసం. న ... తే సత్వ వ్యాప్తి హేతా వాతి తే ౧ తే ।। వమతసం ౧ సంసం. నపక్షే ౧ ౦
పసాయక్షే వపక్ష ధర్మా ధర్మ తం. పదస్య ౧ నవసహ తదాభాత సాధ్య౧వత నేవ ధర్మాపో ధర్మ తం ౧ తా ప్రత్యే బధ్యే భత యో
బహా. తత్వ తహో నాం నవబత్వ తాప్య౧తే శకా దపత తతం విభక్తి పద వ్యాప్తిః స్య. భవతి తేయసం. ।। తస్య ధర్మ సాధ్య విషయ
౧వసం పక్ష వ్యాప్య వ్యాప్తి తాన వ్యాప్య సహం. నపక్షే ౧ సం. త తత్పక్షే వ ద్వితి యత్ర సాధ్య౧ విధ౧ తత్వ౧ తక్త తస్య తయా వ్యాప న యోపి విభక్తి పద వ్యాప్తిః స్య ధర్మత ఇత్య పక్ష యప ద
సప్తతే ౧ తత్వ వనయప తత్వం. నా నస తే మిథ్యా వాః ౧౯

[illegible]

౨ [illegible]

కస్యాపి భిన్నత్వం వహ్న్యభావస్యాపి తత్త్వేపి నాతివ్యాప్తిః। తత్రైవ ధూమవద్ధూమః సపక్షే సాధ్యావిషయకత్వవిశేషణం దత్తం। ఇదమన్యత్స్యా
త్తద్భిన్నే పక్షే యత్ర కావానుగ్రాహ్యతావిశేషణాసంబంధేన పక్షే ప్రతియోగితాధికరణో ధూమాదివిభక్తిమత్త్వాభావావ్యాప్త్యా వ్యాప్తం।
గతేరితి వాచ్యం। చైత్రః పచతి పాకకృతిసామర్థ్యవద్భవత్యాద్యో పాకకృత్యత్వాదిసాధ్యకప్రతిబంధ్యయం। హేత్వవయవవత్త్వే చవద్యప
స్థాపిహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేనాధికరణతాయాం [illegible] మత్త్వమితి వ్యాప్తి వారణాయసాధ్యావిషయకత్వోపాదానస్య ఆవశ్యకతాపత్
ప్రధానత్వసాధ్యావిషయక [illegible] స్య ఇత్యసపక్ష। సపక్షే ఇష్టం పక్షేపి స। భావాదేశపక్షం సపక్ష ఏవ
అత। విపక్షే అసపక్షం సపక్షే ఉదాహరణత్వవిశేషణానాం పదార్థదోషోదాహరణం। వారణాయ ఇత్యపి వ్యాపకత్వం తి। సాధ్యేషు వి
తాధనామోధకోహేతావవ్యాప్తి। హేతువిభక్తిమదుదోదాహరణే అతివ్యాప్తిః ప్రకృతే। హేతోః వారణాయతా। సత్యమహః।।
కేబలవ్యతిరేకిహేతువిభక్తేరుత్పత్తేరతివ్యాప్తిః వారణాయ। ఇయతా। తత్। హేతుత్వస్యాపి సాధ్యబోధకత్వాత్ హేతు
ప్రతిపత్తయా। సబ్భవత్ప్రకారాది కారణస్య వమపి ఉక్త్వా ఇయం రత్నసధావత్। ఉదాహరణోపనయయోః సాధ్యావిష
యకత్వోపాదానే అపి సబ్భవాదుదాహరణోపనయసాధారణస్య వారణాయ ఇయతా। తత్। హేతువిభక్తిమత్త్వ
తదుదాహరణవ్యత్యదాహరణత్వవదా అతి ప్రసంగస్య వారణాయ సామానాధికరణ్యముపేక్ష్య ఇయం తత్త్వే ఇతి।
వచ్య విభక్తిమత్త్వవత్ ఉపాదేయం హేతుత్వప్రతిపాదకపదత్వే అవ్యాప్త్యా ఇదం వారణాయ సంగా హేతుత్వప్రతిపాదకపదత్వేనా అవ్యా
ప్త్యా ప్రతిపాదకవిభక్తిమత్త్వేన అవ్యాప్త్యా ఇయం కామ్య పాదా ఇతి। తత్రభవతి వ్యాకరణవిశేషణం విభక్తి [illegible]
ఇత్యర్థకం తవమతా ప్రాయ ఇదంహి [illegible] దాహరణం ఉదాహరణలతివ్యాప్తి వారణాయ చేయం చేతా
పచతి (ఇ। తా) మితి (ఇ। తా) చ। పూర్వపక్షం ఉదాహృత ఇతి అవ్యాప్తి లక్షణే ధర్మస్య। అనుగమసాధారణతయా అన్యథా
వ్యాప్తి విభక్తిర్వ్యర్థం (విభక్తి చ స్యాత్ హేతుత్వేన ఉపపత్తి ఇతి హేతుతావద్విశేష్యకత్వాత్ ధర్మత్వ) అతో వ అత
వత్త్వం ధర్మః। తేన హేతుత్వవిభక్తిర్ధర్మత్వవిశేషణం న వ్యావర్తకత్వపదోషః। ఇతి సాధారణమితి। తత్రోదాహరణస్య విశే
ష్య

గదాధరీ
అవయవః

స్త్విత్వాదితి భావః (విశేష్యేతి॥ హేతుత్వవిశిష్టకత్వస్య కత్ర పిసత్వేన వయ ఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకతాకత్రాతివ్యాప్తి రితి భావః
నుధూమాదౌ వాదిత్యాదిత్యేతి వ్యాఘటకేషు పొదిపక్షః ఇయాపకతాసంసర్గేణ చ వహ్నిహేతుతా సాధ్యకసాధ్యయాం తద్గత
తన్నిష్ఠం వాదిత్యాద్యాధికరణ కమేవ అనుపపత్తిం గపక్షవిభక్త్యర్థహేతుత్వవిశిష్టకత్వధారణే అతివ్యాప్తి రిత్యత ఆహ (ధూమాదౌ
వాదితి॥ వ్యాపకత్వయాపహేతుత్వస్యైవ తత్ర ప్రసక్తి రితి తత్ర పక్షపక్షధూమవహ్నిసాధ్యకసాధ్యతాయాం తద్గతాధికరణానాం తదవృత్తి రితి॥ తాదాత్మ్యేతి కృత్యాయాం
ప్రసక్తిరితి తద్వతోయా వహ్నిపక్షధూమవత్త్వే సాధ్యకస్యానాం తదాధికరణానాం తదవృత్తి రితి॥
వర్తనసంబంధేన వ్యాపకతావచ్ఛేదకగమనాదితి భావః తాదాత్మ్యస్య స్వప్రతియోగి వ్యాపకత్వస్య తాదాత్మ్యత ఆహ (అతదాత్మ్యేతి (ప్రత్యక్షేణ)
౨౨ వ్యాప్తా యథా ఏవ వర్ణిత చ వహ్నిధర్మ తదా వ్యాప్తత్వసాధ్యకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న భవతి వతద్ధూమాభావం చేద్వాచకతయా (ధూమేత్యర్థః
కలక్షణోపహేతు త్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకహేతుత్వస్య వారాదర్శనైవ వివక్షణీయత్వాత్ తత్ర తత్త్వస్య అతివ్యాప్తి రితి తాదవస్థ్య
మితాత్మ్యం సాధ్యకం ప్రసాధ్యత్వ ఇతి ధూమ్రేతి (స్వయాం తదేతత్వస్య భావాభావే వ్యాప్తి రితి వ్యాప్త్యభావాత్ తదాత్మ్యేన చ ప్రతియోగి
(ప్రస. జయన్తా) పావధాయకత్వవిశిష్టాపి తత్స్వరూప వయా స్వతావదాంయా అతివ్యాప్తిః ప్రసక్త్యా యాం వయవత్వధర్మ సాధ్యకం తద్విశిష్ట
స్వరూపసాధ్యకత్వ వదస్వరూప యోగ్యతావత్త్వం స్ఫుటయతి (స్వపదేతి (అభావేన వపయాం పదార్థానితి అనాపి స్వయాం వయవ
త్వేవిశేషణవయా వయవాదిత్యాహ (అభావతయా చేతి (త్రయ్యాదిత్యర్థః (ప్రయోగ గాం తదవిశేషాత్ తద్ధర్మత్రయత్రై వాచ
కలేం తమేవ ప్రయయుక్తం తత్ర ధూమోపాధ్యాన్యదాయాం బకాధికరణ సాధ్యయపదార్థసంబంధేన అతివ్యాప్తి రాజాయాం యత్ర
యయాంయవత్త్వవిశేషణం బకాపదస్య ఘటాపదార్థపరత్వేనాపక్షవాక్యం చేతి భావః ॥ (బకాధికరణ్యాపేక్ష సిద్ధ్యవచ్ఛిన్న గ
వయోః సాధ్యావిశయకత్వవిశిష్ట సాధ్యవృత్తి కఘటతేప చపన్యం తద్యాభావాదితి (చపన్యం తత్ర ద్విశేషేతి చేత్
వృత్తి మాహ (... ఘటేవ ... వద్ధికరణవిశిష్టాన్యాదితి (అయం కదావాదితి (అయం ... దా

దిత్వాదిప్రత్యక్షయోగ్యస్య. ప్రత్యయోవిషయత్వం [illegible] హితమిత్యభావసాధ్యకానధికరణ [illegible]. [illegible] సాధ్య

వతత్వాదిత్వాద్యోగ్యయోగ్యవృత్తిత్వవ్యాప్తి [illegible] (వ్యాప్య) [illegible] ధర్మమితి [illegible] తత [illegible] దకాది [illegible] త్వాదిరిత్వాది: [illegible]

తిరేకేతి (సాధ్యాదిష్వ [illegible] బోధకతా భావ [illegible] వృత్తిత్వస్య [illegible] త్వధర్మ: (ఇ [illegible] స్యప. చ [illegible] తస్యాపి

స. భవాత్ [illegible] వత్వస్య [illegible] వృత్తి [illegible] సాధ్యా [illegible] స. భవా

దవ [illegible]. [illegible] సాధ్యా [illegible] దీ [illegible] సాధ్య [illegible] ప్రతి [illegible]

[illegible] త్వ [illegible] వ్యాప్తి [illegible] ధర్మ [illegible] స్య [illegible] పిప. చ

వత్వ. తత్వాప స. భవా [illegible] వ్యాప్య [illegible] ధర్మ [illegible] ధర్మమితి [illegible] ధర్మ [illegible] పదస్యప. చమా

పదస్య [illegible] సమత్వధర్మ: | తథా [illegible] తత్వం. [illegible] ధర్మ [illegible]

ధర్మ [illegible] ధర్మ [illegible] ప్రథమ [illegible] ధర్మ. పదా. [illegible] వ్యాప్తి [illegible]

[illegible] తస్య [illegible] ధర్మ [illegible] తస్య [illegible] ధర్మప్రథా.

తత్వాభావా [illegible] వ్యాప్తిరితి భావ: || [illegible] వ్యాప్య [illegible] దా.

త్వాదిస్వపరప. చ [illegible] వ్యాప్తి [illegible] తస్య [illegible]

[illegible] ప్రథమా. తత్వ. ది [illegible]

[illegible] ప్రథమా. [illegible] సాధ్య [illegible] త్వధర్మ: | [illegible]

[illegible] వ్యాప్తి [illegible]

[illegible] సాధ్య [illegible] వ్యాప [illegible] పద్య. [illegible] ద్రవయవాం.

[illegible]

గదాధరీ
అవయవః

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
౨౪ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
దే [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ప్రతిజ్ఞా [illegible] ద్యావత్తివ్యాప్తి వారణాయ విశేషణాంతరం యథా సాధ్యాభావవత్త్వా దేశేపి సు. దళవహ్ని మత్వ ధూమాన్వయవతొం
వహ్నిమాన్ ఇత్యాదావతివ్యాప్తి వారణాయ తదన్యవత్త్వకత్వం. నచైవమపి వ్యలానాం దృష్టాంతత్వ ధూమోవహ్నిమానిత్యాదావ
తివ్యాప్తి దుర్వారేతి వాచ్యం తత్రాపి విపక్షాణాం అప్రసక్త్యా తదా హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న హేతు విశిష్ట హేతుత్వావిశిష్ట సా
ధ్యవిషయకజ్ఞానాజనకత్వ సాపక్షత్వాదితి వాచ్యం. హేతుత్వప్రతి [illegible] పాదకత్వస్య ప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
హేతువిశిష్ట హేతుత్వప్రతిపాదకత్వ నిర్ణీతాప్యత్ (యథా ఘటసాధ్యవిషయకజ్ఞానజనకత్వం. అయం వహ్నిమాన్
వహ్నిసా [illegible] మేరుభూధరాదిత్వాదిత్యాదన్వయాహేతుత్వవ్యవహారాద్వ్యాప్తేః. పూర్వప్రాయుక్తే తత్ర దేశే వహ్నిసాధ్య నిరవయవత్వ ధర్మ
మెం ధూమ హేతుత్వప్రతిపాదకపరత్వా తత్వ విశేషణే హేతుత్వప్రతిపాదకత్వస్యైవ పర్యవసానాత్. ప్రతిజ్ఞాయాం నియుక్త సాధ్య
విషయకజ్ఞానజనకతాప్యభావాదేవవారణాత్ తదన్య ధ్యావిషయకజ్ఞానజనకత్వవిరహాధాన పక్షత్వాసాధ్యేతి ప్రవం.
పర్వతో వహ్నిమాన్ ఇత్యాది ప్రతిజ్ఞాయాః సాధ్యవిషయక జ్ఞానజనకత్వే ఇతరకారకసాకాంక్షత్వాం హేతుత్వవిశిష్ట [illegible] సా
ధ్యవిషయకజ్ఞానజనకతయా సాధ్యవిషయక [illegible] త్వాదినా వారణాయ హేతుత్వప్రతిపాదకత్వం. పద విశేషణం
పదార్థ వద్వృత్తి హేతుత్వవయవస్యాపి ప్రతిజ్ఞా సహకారేణాం హేతుత్వవిశిష్ట సాధ్యవిషయకజ్ఞానజనకతయా అస.
జా [illegible] నాయ ఇతరకారకసాకాంక్షత్వేతి (స్ఫుట కపదాసహకారే నైత్వధర్మ. అజనకే త్వప్రతియోగికే వి
శేషణం. తథా చ స్వేతరావయవాజన్య హేతుత్వవిశిష్ట సాధ్యవిషయక జ్ఞానజనకం. యత్తదన్యత్వమితి సముదా
యార్థః. జనకపదస్య జనకతా వచ్ఛేదక ధర్మపరత్వాత్ప్రత్యయ [illegible] సమభివ్యాహారాదిరూపో ఇతరకారకసాకాంక్ష
తి హేత్వవయవస్యాపి ప్రతిజ్ఞా సహకారేణ తాదృశ బోధ జనకత్వేపి తాదృశ ధర్మావచ్ఛిన్నత్వాన్నాతివ్యాప్తిః. ఏ
కృతి తయా ఇతరకారకసాకాంక్షత్వ వైశిష్ట్య లక్షణే సమన్వయః. అయం ధూమవాన్ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర వహ్నిమాన్ ధూమాద్ప్రా

గ।ఆరయర।

వర్తమానతదవచ్ఛేదకత్వాదిహేతౌ ధూమాభావనిష్ఠహేతుతావిశిష్టసాధ్యభావవచ్ఛిన్నసపక్షస్య సత్త్వప్రయుక్తప్రకారతేతి ప్రకారతేతి
హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశిష్టత్వధర్మః। ప్రకారతాహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతువిశిష్టహేతుత్వమితరాంశవిశేషణాంశయోః
అనయోః హేతుసమవ్యాప్తిసత్త్వే తదా ఉపస్థితే హేతు వాక్యే సప్రయోజకత్వాత్ హేతుత్వప్రకారతాసమ్బన్ధేన సాధ్యాభావసమ్బన్ధ
స్యవ్యాప్తి హేతుత్వసమయవత్ సాధ్యాభావ్యాప్యత్వం తాదాత్మ్యసమ్బన్ధావచ్ఛిన్న హేతుతా ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసమ్బన్ధః సాధ్యాభావవత్వ
౨౭ నిరూపితహేతుతావచ్ఛేదక ధర్మస్య నిరూపితసాధ్యవ్యాపకత్వం తాదాత్మ్యసమ్బన్ధేన సామానాధికరణ్యమితి తత్రత్యం బోధ్యం। సాధ్యం చేతి। అత్ర సాధ్య
నిరూ ... పక్షేతో ధర్మస్య అవశ్య + తస్య + యథా ఘటాత్వయా తదావచ్ఛిన్న నిరూపితాధేయత్వసమ్బన్ధత్వనివేశే తు అసమ్భవః। సపక్షే సాధ్యా
త్వాభావాధికరణం వర్తమానత్వనివేశే హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసమ్బన్ధేన సపక్షే నిగమనే సత్యపి తత్సాధ్యాభావే తద్
నిరూపితవ్యాప్తిరితి వాచ్యం। సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వం హేతుత్వం। సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వం హేతుత్వప్రతియోగికభావవత్వాత్ తత్వనివేశ
యోగ్యతావచ్ఛిన్నవ్యాప్తిరవాచ్యత్వే అసమ్భవః। సపక్షే వృత్తిత్వస్య యథా। తత్ర తత్ప్రతియోగితయా వ్యాప్తిరవిశేషణాంశయోః సా
సాధ్యాభావనిరూపితాధికరణత్వనివేశే సాధ్యాభావ సాధ్యం। సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వనివేశే అసమ్భవః। సపక్షే వృత్తిత్వనివేశే వ్యధికరణ
౧ సాధ్యాభావవ ద్వృత్తి స్వరూపత్వాపి విశేషణతావిశేష్యతాపదం। తదా సమ్బన్ధావచ్ఛిన్నప్రకారతాహేతుతాసమ్బన్ధేన విశిష్టహేతుత్వప్రతియోగికపదధర్మ
త్వం। నను సమ్బన్ధస్య హేతుత్వపక్షే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయా ఆధారతావిశిష్టప్రకారతాహేతుత్వవిశిష్టవిషయతాయాః సమ్బన్ధేన వ్యాప్తిత్వ
నిష్ఠోపపత్తౌ + విశిష్ట + సమ్బన్ధాభావవత్త్వసత్త్వేతరకరణీయమితి సమ్బన్ధాధికరణత్వే। చిత్రరూపమిత్యస్వరసః। పంచమలక్షణే తత్త్వం।

౧ విశిష్ట(?)। హేతు వృత్తిత్వే తాదాత్మ్య సమ్బన్ధేన హేతు ప్రతియోగి విశిష్ట సాధ్య బోధ ఘటకత్వ వ్యాప్తి పారతంత్ర్య సాధ్యం
తాదాత్మ్యం।

వృవస్థాపృత ధృత్త్వేఽగి నవసై అతివ్యాప్తిం ప్రసంజయన్నప. చము. తప ర. సాధ్యాభావ యతి। హేతుతావచ్ఛేదకేతి హేతుత్వం చనక త్వం ఆది
గాచ్ఛిన్న కత్వప ఉగ్రహః। చరక తేన సాదాన. వృషేప్రే. తని ధంతరా। గురుతరగర. తత్త్రి యా గా ప్రయుత్వేసతి చబ్బున్నవిభాగాన్త్ర యుత్వగూ
పవమేదాగత్వం. వావృషేపు. తవి ధయా విపక్షత్రాప్య. హేతుత్వం. చ్ఛిన్నప కత్వమెవ। తపాగసంత్ర తచూక్తి విపక్షా యా పాహా। ప్రస్తా విత।
ఇత్వపేద్యా ఇత్యాద్విరా ప్యున్నవ. చమిం ప్రతిపాద్యే। విగనవ రావిరహ. గారాకరా తి లాఘవెనైతి। ప్రస్తా విగష్టా వధి త్వ స్య। రూవక. తాప.
ఖ. ధిగవిభాగే అగవయోస. చవెవిగవృక్ష విశాలదా వృక్షా విగష్టావధితా యా అభ్యంతాస. చ. ధావధి ర్న భావన్న వృక్షా ధ్వనిక విభా
గైసత్వేగ తి ప్రసంగభి యా మో ధిాపనవాన. చవాలక్షైత్య యా వగా రూపకత్వపం. చ. ధస్య చాభావప్రతియోగితాగవభూవక. త్వ
దిభాగరిక్ష। వృక్షా విరూపి తమ వధిత్వమెవప. చవన్యప్రతిపాద్యత ఇతి నవ్య వతాసా రాశిగాహా। అవధి మత్త్వేతి। నవవధిమత్త్వమవధితా
రూపకత్వమెవ తత్ర వృక్షా కవధి తా యా మెవ అనవయన్య పపగ. తవ్యత యా ఎక కా చయా ధిం పః। రూపకత్వం. చతజ్జ్ఞ గ
చగక జ్ఞేగవిషయతమితి చిన్న వకతా వృష్ట యా గాఢవమెవే త్యత ఆహ। ప్రవాక్షయతి। స. చ. ధవిశేషః అవధి మన్నిత్వః। అవధి రూ
పత్ః స. చ. ధవిశేషః। అవధి మత్త్వమెవ నవ్య రూపప స. చ. ధవిశేషః తన్ని రూపక త్వమెవావధిత్వమితి పర్యవసితం. చవై గవి నవమ రా
విరహాదితి భావః। అన్యేత్వదితి। అరతి రిక్తత్వ పి అవధితావచ్ఛేదక నగమ న ... ధ క్షస్య అసగత ధమ గప్రతత్వ ఇతాధికఅవ శ్య కావ్య
తస్య ప్రవృత్తి నిమిత్తత్వేన లా ఘవాది తి భావః। నవవధితావ్యతాత్వవప. నవన్య వ్యక్తైచ్ఛిన్న వకతావచ్ఛేదావవధితావరిసం. చ. ధా
రిహా ప్రతియోగి లాప. చమ్న్యః చిన్నవక త్వచె ధక. తన్నిరూపకస. చవార్త త్వ ప్రతీ యన్తే ధ యా ప. చమీ ప్రయోగాన్నాసంభవ

అవధిత చ్ఛిన్న వకతా విభాగచ్ఛిన్నైకాధికః ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
౨౬ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

గి తావచ్ఛేదకత్వసతి ప త్రిష్ఠవిభాగకకత్వస్య పత్రత్రి యథా యథా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ ధర్మవిశిష్టదేవ ఘటవత్వాదేః తస్య పర్యా
ప్తి యోగితావచ్ఛేదకత్వస్య స్వాశ్రయనిష్ఠవిభాజకతావ్యాపకసంబంధేన తత్ర యథా స్వయ ఇతి నీలఘటాతిప్రసంగః తత్ర
త్రినిష్ఠత్రి యథా వహ్నిప్రతియోగితాకాభావాన్ ఉపత్రా . తత్రనిష్ఠవిభాజకతా యథా : తత్రపత్రత్రి యథా యథా వహ్ని
త్వేకత్వస్య ఉభయసంబంధేన పత్రా . తథా నీలఘటాదౌ యథా ఘటోపస్థితావదితి వాచ్యం . పత్రా . తత్రనిష్ఠత్వత్రి యథా వహ్ని
ఘటస్య వృత్తి పిప్పలత్వేకత్వత్రి ధర్మయవృత్తి నిష్ఠవిభాజకతా యథా స్తృతి యథా యథా . సత్వేకపత్రా . తత్రనిష్ఠఘటస్య
చతోభయసంబంధేన తత్ర యథా కవయత్ తథా నృతా వియోగాభావ ఇతి : అధికరణే ఘటే ఉభాభావచ్ఛేదకాభావ ఉభ
పత్రా దితత్రత్రా ధేయతాసంబంధేన పత్రవిశిష్టఘటపతి ఘటతే విశిష్టస్య ఘటస్యాధ్రత్యనిష్ఠవిభాజకత్వఘటతో
భయసంబంధే కయః విశిష్టస్య ధికరణే మెప విశిష్టే రూపతేప రూపరూపఘట త్తే . పత్రాధేయత్వవిశిష్టస్య
ఆధేయతాసంబంధేన పత్రవిశిష్టస్య వృధికరణే విశేషణీభూతపత్రత్వే వక తువృ సంబంధ . కః అ మోనైనో తోఉయ
సంబంధేన పత్రవిశిష్టఘటస్య తత్ర యథా నయ యోగ్యతా భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ దళశక్యా యెం స్వపర్యాప్తిత్వపత్రా
తత విశిష్టఘటస్యైవ్యోపాదేయత్వాఖ్యదుపాదానే ఘటే దా త్ర యా పత్రా . తత్రనిష్ఠవిభాగకకత్వస్య తత్రి యథా యథా .
ఘటయితు ప ఘటతాపదితి ఘటత్వం ఇంగా విభాగ ఏవ తత్త్ర తస్తు తస్యైవాధేయతాసంబంధేన తత్త్వధర విశిష్టస్య స్వ
త్ర యత్ నిష్ఠఘటప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసహితఘటకతాసంబంధేన తత్రి యథా యథా వహ్నియయ ఉభయతాం తా
వతా వృత్తి స్థితపత్రా త్రిపత్తత యోగవారణాయ సంభవాత్ అవి యతయా తత్పత్రవిశిష్టవిభాగకకత్వం తత్రి యథా
యథాస్వావృత్తి విశిష్టపత్రయత్ తత్పత్రనిష్ఠఘటప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య తత్రి యథా యథా విభాగాదిత్వలమధికేన ।
అత్ర చ ఘటకతాసంబంధస్య వృత్తి నియమకత యథా పూర్వపదాకాంక్షా తత్తిద్వృష్టాదితత్రానుపపత్తి ఇతి విభాగ

కేవలాన్వయః

బకేకత్వమేవా ద్యోతనాభ్య ఇతి కేవలాన్వయిత్వప్రకరణః | అత ఇతి | గమకసాధ్యాస్తన్యాదితిపంచమ్యా లాక్షణికత్వాత్
గమకసాధ్యరణ్యమితి శేషః | పంచమ్యాంతేతి | తథా చ పంచమ్యాపదస్య పంచమ్యా తత్వ్యాభావానన్తి వ్యాప్తిరితి భావః | నన్వేవమ
త మపి పంచమ్యా తత్పదస్య తాదృశధూమాదిపదస్య ధూమాదిజ్ఞానేలాక్షణికత్వాద్దుర్వారో గమకసాధ్యేతి వ్యాప్తిరిత్యత ఆహ
తత్సాధ్యాదిత్యత్రేతి | తత్పదే లక్షణేతి | ధూమాదిజ్ఞానేశక్త్యభావాత్ ఇత్యర్థః | తత్పదశక్యధూమాదినా తజ్జ్ఞానస్య సంబంధ తావచ్ఛ
క్షజ్ఞానధూమస్య తాదృశశక్యసంబంధరూపత్వాదా | తత్రస్యైవ తత్పదస్యాపి తాదృశార్థబోధకతాయాం అపరాప తావచ్ఛత్వ
దేలక్షణాయాం తస్మాద్బోధకశక్యస్య పదార్థత్వేపి లక్షితేః | లక్షణేవలాక్షణికత్వం శక్యార్థతాత్పర్యాపత్తేః | అ
తోగమకసాధ్యతత్పదస్య తాత్పర్యవిషయాధూమాదిజ్ఞానలాక్షణికత్వేనాతివ్యాప్తిరిత్యర్థః | కేవలమితి | తత్పద
౨౨ స్యశక్యాబుద్ధిప్రమాపకతావచ్ఛేదకధూమాదిజ్ఞానతాత్పర్యే నాపి చ తత్పదస్య గౌణ్యాజ్ఞానస్యశక్యాబుద్ధిస్తా
యాం అవచ్ఛేదకత్వవిశిష్టధూమజ్ఞానస్య ప్రకృతే తత్వేపి లక్షితేతి భావః | నన్వేవం తత్పదే యత్ర ధూమాదేర్జ్ఞానే తత్రాపి
పంచమ్యా తల్లాక్షణికపదాభావాత్ అవ్యాప్తిరిత్యత ఆహ | అపభ్రంశ ఇతి | అపభ్రంశేపి సాధ్యాత్తత్ర ధూమాదిజ్ఞానవృత్తే
రప్రకృతే తత్వేపి హేతోః ప్రకృతే తతోర్థ తదపభ్రంశస్య పక్షే తత్త్వే | అత్ర అపభ్రంశస్య హేతోః ప్రకృతే తత్వే తత్పదే
స్యటితరతత్పరతా పంచాదితి భావః | అపభ్రంశస్య పక్షే ఘటేతరయాంహేతోరపభ్రంశః ప్రకృతే తత్వేపి జ్ఞానే ప్రకృతే తత్వాత్
తత్పదే బోధకతా సంభవః అపభ్రంశాయోగ్యతయా హేతుత్వానన్వయః సంభవ ఇతి వాచ్యం | ప్రమితత్వేనానుమాపకత్వాదిః
సాధ్యత్వే అపభ్రంశాదేరప్రకృతే తత్వేన పంచమ్యర్థహేతుతావచ్ఛేదకాపత్తేః | సంప్రదాయానుసారేణాహ | తథాప్యయో
గాదుక్తావయవే తత్ర లక్షణాస్వరూపాపదం తత్పదే స్వరూపతః | ప్రతిజ్ఞాస్థత్వేన బోధకపదస్య జ్ఞానే లాక్షణికత్వాత్

తి భిన్నే యా మపి వం. చ వప్పం. తవ దవ్య వృత్తిః సం. భవతీతి మతం తూ ప్రయతి యత్ర వ్యాప్తి। ల దపా ? గవు గన్న వహ్న్య ది వ వన్య వ
హ్ని భిన్నే లా క్షణి కః తయా తస్మాదితి పం. చ వప్య బ గక త్వం. బ గ త్వం. వా ధః తథా చ వం. చ మా మా త్రం యత్ గ న వ ప్రే
వ్య వృత్తి సం. సతిః అవధి త్వాదితి వ బ గ క త్వాది రపి స్వరూప సం బ. ధ రూ ప తయా వి గ వు కా భా వే గ బ గ త్య స్వవిహా
చ వ త్వే గ వం. చ వన్య లా క్షణి క త్వాదితి వా ది నో మతం. వూ ప్రయత్ యత్ర వ్యాప్తి। ప వం. చా న్యే బ గ త్యే వ గ క్తా వం భిన్న వ్య
త్వే లక్షణే వే తత్స్వ వ సం. మా గ త్వం. గ వ్యుతే। తిా త్వ గ యా న నో ధా ది తి। హి తత్ర ధా గ గ న వ్యాప్య వం. చ మన్య బ గ బ గ క్షా
వ వా ధే గ గ తు భిన్న వృ భిన్న వ క భా వః హే తు గా గా త్ర గా. చ బ మితి నో ఘా లో హే తు కా ర నా వ ర యో ం ః వ న్య
యతా ప్తే తే ః భిన్న వ కా తా ధ గ క తా యాం ః హే తు వ దన్య నో ఘా వ ద ర్వ నా ం త ద ప్రు ప్ర తి భిన్న స వహ్న్య ది వ దన్య వ
బ్యా ధ గ వ త్వే వ యు మా త్ర ధ గ స్య వహ్న్య దిః ధూ మ వు భిన్న గా వ్య బ గ త్వే గ భిన్నే లక్షణే వి గా వం. చ వన్య ధా గ త్వే యా గ వ
వ త్తి ః స్యా ది తి భా వః। భిన్నే లక్షణే న వహ్న్య ది భిన్నే లక్షణే వ క్షే వ వి ప్ర యా తయా చ సం బం. ధ్య వ యు తు బ ధ గః అ థ
వే గ త్ర కా ర త యా భా సతే భిన్నే తి ప్ర యం తా వ ద్యం. తే నైవ వా వహ్న్య ది వ దా ధ గ ఇతి భా వః। భిన్న వ కా త్య మితి। ప్ర
కా త్వ ధ గ వృత్తి కా వ గ త్వ వ్య ధి కా. సు బ ధ గ తా వా ది త్రా. చ గ వ త తే గ। భిన్నే వృత్త్వే తి గ వ్య వ తే గ। తత్ర వహ్న్య ది వ దే। లక్ష
ణ యాం. లక్షణే వా గ మా కా తా వ్య వ్య మా గా భా వా ది తి। బ గ బ గ క భా వ న్య వం. చ వ్య ధ గ త్వే వి తత్ర క్ష ణి కా తా యా ప్ర
వ జ్య కా తా వ త్ తత్తే వ జ్ఞా నా. త భా న వే న్నో వ వ త్తా బ భ యా త్ర లక్షణే యా యు కా తా వ తి తి భా వః గ వ సు బ్య భ క్తే రా
సు త్రా సంగ గా తి కే గ లక్షణే ప్ర సు తా న సం. వి గా వి తత్ల క్షా ధ గ వి భ క్తేః సా ధు త్వే కా వ గ త్వా ది రూ ప లక్షా ధ గ స్య
వృ సు తా న గ వై వ్య ధా గ వి తి క థ మ త ది తి వా చ్యం. హే తా వి తి వృ తి యా మే ధ గ సూ త్ర స్థ హే తు వ దన్య కా ర నా భిన్న వ తో భ య

గదాధరీ
అవయవః

పరత్వయాశ్రయత్వవృత్తిమతాం విభాష్యాగుణాశ్రయామితి సూత్రేణ జ్ఞాపకత్వేపి వం అవయవ్యభావిష్ఠతా వ్యర్థ (యద్వృత్తిగుణాపి
దంశవైశేషికాసిద్ధగుణాపర. (పుణ్యాభావాత్సు సిద్ధా ద్వా వ. చవ్య సమవాయిత్వ పరాశ్రిత. తస్య (పరాశ్రితత్వ సాధ్యవద్ధి కారణాత్రి
తత్వం. తథాసత్త్వశక్తి పుణ్యాభావాత్ప్రసంగో బహుమాబాభావాశ్రయవృత్తిత యాతత్ర యో అకర్తయాంప. చవ్యుపపత్తి [illegible] యత్త్వవ
కారణాతావాదిమత్త్వపదార్థవాదిపదార్థజ్ఞానశాపహేతుః సాధ్యవత్త్వనే మవాం యదిసావత్వనితి (తథాపి విషయతయా వత్తే
వృత్తిత్వానుపపత్తిః ఏవంసతి ధూమమజ్ఞానాద్వహ్నిమానిత్యాదిప్రయోగస్యాపి తత్త్వజ్ఞాపకతా బోధకాప. చవ్యం. తత్తత
దర్శనావకాపదస్య తత్ర దర్శజ్ఞానవదిత్యాదితాత్పర్యాత్ ధూమజ్ఞానపదస్య ధూమజ్ఞానజ్ఞానపరత్వ [illegible] తాత్పర్యాజ్ఞాన
జ్ఞానవిషయం. చవ్యర్థతావత్త్వజ్ఞానవిషయధూమాదిరూపహేతోః సంయోగాదిసాధ్యవత్తయా తత్రాపి సమవాయి
గంధోపి (ప్రతిజ్ఞాస్య వహ్న్యాదిపదస్య వహ్న్యాదిపరత్వే సత్యేకస్మిన్ సంబంధాంశే (అత్ర [illegible] మితి (అవృత్తావితి (తత్ర
దేశవృత్తిసంబంధి యత్సమానస్య ప్రతియోగిత్వాద్ సహకారినామ సంసర్గస్య జ్ఞాపకత్వాత్ సాధ్యవత్త్వబోధకత్వాదివాక్య
స్యాప్రజ్ఞానత్వమపృథగతం. తత్ర వహ్న్యాదిపదం. తజ్ఞానాదిపరం. తథానతివిషయత్వ [illegible] కత్వే యదాత్మ విప్రతిపత్తివాక్య
భ్యాం. తో వ్యాప్తి ప్రసిద్ధా వాక్యమాగనః సంశయోత్పత్తి ఇతి సిద్ధాంతిభిరపి వహ్నిః పర్వతోఽభావ ఇత్యాదివాక్యం. ప్రాగుక్తాద్వ
త్వం. సమానం సదయేకత్వమిత్యాది తత్త్వధీ వదతోర్వాక్యః ప్రత్యేకం ద్విధా కర్తవ్యం సామగ్రీభ్యామేవ పక్షస్య రవిశేషావక్షేపదోష
మనుతాపద్వవాసనః సంశయతో వ్యతిరేకాత్ పత్రం సాధ్యమివత్తవ్యాప్తి వాదినివృత్తిమపవ్యతిరేకస్వాధ్వం యత్ర ఇత్యాదిసంబంధః ప్ర
ధమతో ఽయమాత్మవ్యాదేవ పర్వతేవహ్నిః స్యాదో భవిష్యతీత్యుతదభిప్రాయతో ఽపి ప్రథమం పర్వతోవహ్నిమానిత్యాది ప్ర
యోగాత్పూర్వస్య యుక్త వహ్నిపక్షస్య సత్వత్ర జ్ఞానపరతాప్యసంభవాద్వేతి భావః (వర్తమానాదినాసాధ్యా) యథాపావమపిప.
చవ్యాజ్ఞాపకతావ్యర్థకత్వేనసం వాదమూహ (అతఏవేతి (యథాసంభవమితి (సమంభివ్యాహృతప్రమాదిపదార్థవికల్పే ఇత్య

తదర్థాంతరత్వం రూపత్వం రూపానుబోధకజ్ఞాపకత్వం జ్ఞాపకత్వం వా పంచపదార్థాంతరవాచ్యత్వమితి భావః ॥ నను తత్ర ప్రథమప్రశ్నానుబోధేన వక్తవ్యాపద్వేయం ప్రాపక
ప్రవర్తకం తదితి పంచపదార్థాన్వయాగః

రూపేణ అనయా యోగ్యతయా సాకల్యేన త్రిధర్మః సర్వవృత్తేనైవ ప్రతిపత్తిః తిమతి కృతో యోగ్యప్రవర్తకమవాదః సతు తత్రార్థ
రః మర్త్యస్య సంశయో త్రయోపి హేతువాక్యసము భిన్నాప్త తసా ప్రవృత్తిః స్వసాం ప్రదాయికతా పతేహేతుత్వయ దా
సంబంధమేతత్ప్రయోజనమ్ అభిధేయత్వం పంచమీ అత్ర తిప్పాత్ప్రయోగహేతుత్వం సంబంధత్వం ప్రవృత్తిహేతుత్వం పదవాక్యధర్మరూపితం
స్వమత్ప్రతలక్ష్యధర్మత్వస్య రూపితం కారణాత్వమిత్యధర్మః సంభవతి । యదర్థ్య కమభయపదలక్షణారా బత్యమితి
తదపరిగ్రహలం బోధపక్షతా యోః పంచమ్యధర్మత్వేసూత్ర స్వహేతు పరస్యదర్శయపరతయా వాక్యభేదాపత్తే రనుబాధనాసుబోధే
నబన్ధయత్ర లక్షణాయాం బోధితత్వాత్ తత్త్వేయు క్తేః తరమాహ । అత ఇతి । అభిధానాప్రశ్నః । క్రమేణ పదార్థేన తత్పుత్ర రచేతి
ప్రయోజ్యత్వ ఇతి శేషః । దృష్టాంతః భావిప్రశ్నో ఇతి । సంగతి । జ్ఞానేచ్ఛ ఇతి । ప్రశ్నస్య పూర్వపదం వహి ... జ్ఞానస్య రమిత్యధర్మః పస్య
తే వబోధ్యస్య తత్త్వ ఇతి శేషః । లక్షణా యా బోధ్యే నోత్తరేతి అలక్ష్యధర్మస్య పరమస్తే సవాక్య మిత్యధర్మః అపిఫలత్వస్యవా
నవిషయః తత్వసబోధాన్వయధర్మత్వ పరమవతాన్యత్వ త్రయాత్రయుక్తమితి శేషః । తదా తత్రవశ్యాత్ తదితి పూర్వాదిత్రి
ప్రశ్నోత్తరవాక్యయోః యద్యపి చేతన్య ... సంబోధ ... బోధ్యస్య తత్త్వమపి అవిరోధాత్ కథా శక్య లక్ష్యధర్మ
స్యయోర్పవ తస్య ప్రయోజనత్వ సంబోధ ఇత్యర్థత్వ ప్రయోజన వాక్యయోర్ ఏబోధకతా భావాత్ అతఏవ తథా విషయాత్పర్య
సంబోధే నాశాస్తస్తత్ప్రవృత్తి స్తత్ర అనా । ఏవేతి । తద్ధ అవ్యభావితత్త్వ సంబోధా ఇతి । తాత్పర్యత్వస్వయస్య తదుత్తరవాక్యస్వ
స్వధర్మస్య యోః సంబోధాధికరణధర్మః । అవిబోధస్తాభిధానా । తత్ర తదుబోధ్యస్య విషయబోధస్తస్య అన్యయా పర్యా వక్త
వక్తవ్యయోగః తద్వి అప్రత్యేకభావిత్వే నస్య ప్రథమం సంగత ఇతి ప్రశ్నస్య బోధనే అపరత్వ అన్యభావ బోధనే తు బోధ
నా యా: అబోధనేన బోధకత్వాద్యయనేక వా ... ప్రథమం అనం భావాదితి హేతుప్రయోజనయోపరమా హోద్య
తద్భావితాభిధానం సమ్యక్ తత్ర బోధ్య ఉపయత్వప్రా ... తదితి పంచమ్యధర్మ ... బోధే అనవయో వసుప్తవితి

ద
వంశవః

తదిహాకైతి ప్రత్యుత్పపదస్యోత్తరా న్యయసంభం గన్యవృత్తి సత్వత్వాద్యత్ర తద్వృత్త బాన్తమతా ద్వ్యహశేలాన్తె వధూపూతి
తాత్రాపి బాన్నాన్వయోః ఖహా వత్ర శ్వహరా. తరా వాతహాతే నక్షత్రి త్వతః కుత ఇత్యత్రైవల శ్వహాతః శ. కతః వూనాబా
నా తితి పదార్థా నః తదాన్వయం యన్యన్యత్ర శబ్దత్వే తన్యైత్వ యమి యోజన్యాసుబానా న్యనేవనత్రా శ్రుతావ తక పుదాన. భూనా ద్విత్వత
ఇత. వ్యత్రియ. పృహ. వహ్నమతి ప్రయోగశ వహ్నపత బాన్నతా త్వత్వ. కుత ఇతి వా కన్నబన్న బాన్నహా తుబిబాన్నసా. బోధ్యేఅనంప
యుక. సాభిప్రాయన్య స్వబోధాహే తుతాప కుత ఇతి ప్రభక. పురుషతా త్వర్థస్యైవ తత్రోపయోగా తాత్రథా చన్యబి
బ్బానాం. బోధయితుకామన్య కుత ఇతి ప్రయోగ [illegible] పతత్రం తయుక్త వహ్నపదలక్ష్ణా యూవహ్నపదో పనాపితబా
నమాదాయ కుత ఇతిపం చమ్యర్థాన్వయ బోధా భావత్వే త్వబి ప్రాయం. బాన్నత్వేవ ప్రతి వక్తా ప్రత్యువహ్న బాన్నహే
తుబిబాన్నసా. కుత ఇతి బుద్ధాదన సంబంధదాన్వయోక్త వహ్నపదన హేతా బ్బాన్నత్వితి (ఏవం. పృహం వహ్నమది తి ప్రయోక్తః
ప్రథమం వహ్నపదే వహ్న బాన్నతా త్వత్వ విరహాపి కుత ఇతి ప్రశ్న. తతః ప్రత్యువహ్న బాన్నహే తుబిబాన్నసా బాన్నే
తి మధ్యమన్యద్యప్యపద ప్రయోక్తృ. పూర్వవహ్నపదాల్లక్షణా యోపనీత బాన్నమాదా య వధూమాదితి వా
క్యం ధూమబాన్నే వహ్న బాన్నవక్తాత. బోధయత్విత్యభిప్రాయకం. భవా న్నేత్ర ద్యానైన ధూమాదితి పం. చమ్యర్థన్య బాన్న
గాన్వయో భవిష్యతీతి తిమంగుపపన్నం. నహి ప్రయోక్తృపురుషన్య వక్తృత్వా త్వర్థవిమర్శభావం పరతా త్వర్థ. విరు
ద్ధి బాధ్యా భావాత్ యుంబ్యుతే బత స్యైవ ప్రకాశక బాన్న విషయిత్వలక్షణా సార్థ్యా న్యయిబ న్యబాన్నవిషయిత్వన్య
పం. చమ్యర్థత్వే గుణా: సత్త్వాన్న పదస్య వహ్నబి + తవృత్తాపది త్వాదిత్ర ంతో గన్యదువాన్న తాం పాతా ప్రత్యృత్వా పదిత్యా

2 [illegible] విరుద్ధి [illegible] ప్రయుక్తాన్యది [illegible] యు అన్వి [illegible]
[illegible]

ప్యసత్త్వాదేః గుణాదావపి సత్త్వాత్ సాధ్యవాచకపదస్య లాక్షణికత్వే పక్షాకాంక్షయి సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యప్ర
కారకజ్ఞానవిషయిత్వరూపసాధ్యవాచకపదాభిధేయ. చ వస్తు. తాదృశ[illegible]. తజ్జ్ఞానప్రయోజ్యత్వాద్ద్రవ్యత్వంపరాత్ర
ప్యత్వాదిప్రకారకజ్ఞానప్రయోజ్యసత్త్వాదిప్రకారకజ్ఞానవిషయిత్వస్య గుణాదావభావాదిత్యవ్యాప్తిప్రసంగ. తథా హి
వారణాసంభవాత్ తత్త్వేనాపి జ్ఞానవిషయిత్వరూపపదం. చ వస్తు ధర్మస్య సాధ్యవిశిష్టపక్షేఽన్వయః స్వార్థే యత్ర సత్తా
దిరూపసాధ్యవిశిష్టగుణాదిరూపపక్షస్య చక్రప్రయుక్తాదితి. తజ్జ్ఞప్తేతి నాతిప్రసంగః వహ్న్యాదిమతః పర్వతాదేః ద్రవ్య
త్వాదిరూపసాధ్యవిశిష్టస్య పృథివీత్వాదిజ్ఞానచజ్ఞప్తేపి వహ్న్యాదివిశిష్టస్య తథాత్వమితి వినైవ ... వవహ. చ వస్తు
జ్ఞప్తౌ తావద్ధర్మతాయాత్ సర్వతో వహ్ని... పృథివీత్వాదిత్వాదిప్రయోగః విషయితాయాః పర్యాప్తసంబంధేన వి
శిష్టేఽన్వయోపగమాత్ ద్రవ్యత్వాదిరూపసాధ్యవత్త్వే వహ్న్యాదిరూపపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపర్వతాదేః పృథివ
త్వాదిజ్ఞప్తేపి నక్షతిరితి వాచ్యం. ఏవమపి ద్రవ్యత్వావచ్ఛేదకత్వోపవహ్ని[illegible]మా ... మాత్ర వ్యధి పృథివ్యాది త్వా
దిత్వాదాకాంక్షాయా అనుపపత్తే. తదేవాసత్తాత్వావచ్ఛిన్నప్రవృత్తిజ్ఞప్తావపవ్యాప్తిరిత్యర్థః ద్రవ్యత్వవిశిష్టపర్వతాదౌ
వహ్న్యాదిరూపవిశేషణాంతరావచ్ఛిన్నేపి తజ్జ్ఞప్తావిరహాత్. చ వస్తుతస్తు తత్ర పర్వతాద్యవయవహ్న్యాదిప్రకా
రకజ్ఞానవిషయిత్వే పృథివీత్వాదిరూపతి. తజ్జ్ఞా[illegible]ప్రయోజ్యత్వస్య. చ వస్తు. తాదృశాన్వయబోధానభ్యుపగమాత్ తదభా
వస్యాత్రైవాధేయత్వానుపపత్తిరిత్యర్థః. సాధ్యజ్ఞప్తౌ తాదృశాన్వయపక్షే పి అనుప్రయోగానుపపత్తిః ద్రష్టవ్యా వహ్న్యాదేరపి
ప్రమేయత్వాదినా పృథివీత్వావచ్ఛిన్నజ్ఞప్తావప్యన్వయదిప్రతియోగి వ్యాప్తేః సమభివ్యాహృతపక్షవిశేష్యతాకరూపితసాధ్య
తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః. తస్మాల్లక్షణయా పదం చ వస్తు ధర్మః అన్వయబలాత్ సాధ్యపక్షయోః. నైవ తత్తద్భ్యా[illegible]

(ర్థాధర
ఆఖ్యాతవాదః

పె ంంహా తుచ్ఛాప్ప్రతాం లాభః కర్తసమభివ్యాహారస్థలే . గచ్ఛాగాః ఏతప్రయోగాంచ గ్రీ త్వశూంపైకాం ధర్మస్య ? తుకృ ఏతే యత
తాంతూంపేం పశ్చాప్తే. చమధ్యే దే స్వాభావి కస్మాం సు త్యావృత్తే ఇతప్ప్వృత్తి త్వే తదా సాధ్య పక్షే తాం వధే దశాం వేద్విధా భాగాం దోం.
నిష్ఠత్వశ్చయి పక్షే విశేష్యతా ? రూపి తాం దేయతాం ప క్షే త్వయి ? నిరూపిత విశేష్యతా వాప. చేత్పుధ్ధ
ఇత్యవిశేషమతావిశేష్యదేవ ప్రదసైత్యర్థద్యంతైబ. తద్విశేష్యత్వే ప్రదధ్వయమస్యవాం ప్రత్యేకమ్మమ్మయే లక్షణత్వే త్వం తత్రైవ
విశేష ఇతి । ప్రస. కతః . చమ్మాబకర్తృత్వచ్ఛాపక తావర్థకర్తృత్వం. కర్త ధాత్వర్థయస్త్వే అసపపత్తి ప్రదర్శనే ? తాసుపర్థ
బకౌత్వచ్ఛాపత్తాచదర్థకతాం. పావసాప యతే । తా హిరదహనాదితా పదిసా । గ. ధన్యాం పకర్తృత్వ. పక్షే ధమనాతావిశేషనేంశస్యత్వ
౪౦ తధాత్వం. వ్యాప్తేరపివిశేషణత్వప్రశ్నకారా ధర్మయత్ర ధృయతయాం పేంచాక. । కర్త ధాతృత్వయాం సురాం ఖా విత్తి । తకర్తృత్వబ్నపకర్తృత్వ
యతయాః చ. చమ్మ ధాత్వే ? రూపకతాం స. బ. ధా వధి రెడ్డి భాం వాప్రసి ధావ్యభత్రంయతాస. బ. ధా వధిరెడ్డి భావన్నత్వ యెయవకా
హాస్తుత్వం కాం స్ప్యకాం న్యః తద్ధావ తత్రచల క. ధా ది ? స్థబకర్తృత్వచ్ఛాపకర్తృత్వయోరివదహనరూపాదిరిష్టయోరపితయో
రభావ సత్వేరదాహే ? దహనాం ఖల. ప్ర్యకవన్ధ్యాపాదిత్వపస్యాదితి భావః ? చదాహాది విశేషితచకర్తృత్వ త్వే వా భావః
తత్రబల స. ధాది రూపత్ర కాత్వధి స్యతి యత్ర ఇతి వాచ్యం. త ధవం. తా ధర్మ. చమ్మధేనా విశేష్యతయెవ ప్రత్యక్షాత్వం తేః
దాహారి విశేషితచకర్తృత్వదిరూపప్రతి యయోగః సజ్జాదసప్తతస్య సంబంధభావ చేయంధకాం. చాటా త వ. చమ్మ ధర్మస్య ప్రకృ
త్వాత్వపదా ధర్మ విశేషితస్య పకర్త సమభివ్యాహారస్థలే భాసాపసమీ వృత్తి త్వే దా దాకవ. సవర్తే వత్ర కాత్వ ధర్మవి భగస్య తార్ణ
విశేషణం . తత్ర చరూపకతయాం సమభివ్యాహృతపదాదాంతరమిత్యవం సంభవసిద్ధప్రధమాం. తపదా ధర్మవిశేష్యతాం భ్రం
రికలసంభవదుక్తే క. ఇ. ధర్మస్య దాహేదహనాదితాదా తుల్యయుక్త్యా దహనాదేః దాహ లకర్తృత్వాది విశేష్యత్వ దిం. ధర్మ
రేరపి దాహ స. బ. ధా దివిశేష్యత్వమృతకర్తృత్వ. ధ. స. దాహ స. బ. ధి దహనే దాహ బకర్తృత్వాది సమూహాలం. బకటో

నస్య సాధ్యకాలీనత్వాత్స్యాభిధత్ర సం. గాంధయత్రా స్య స్య దాహే దహనాభావేపి. ధూమస్య ... తత్ర తది. ధూమస్య దాహే దహ
నాదితి ప్రత్యేగాగా సుపపత్తేః తి (అత్ర వదంతి ఇత్యాహుః. పం. చవప్య ధూమత్వేపి దాహే దహనాభావే ప్రారిమాం. ది త్వా ది త్వా ది
ప్రయోగా సుపపత్తిః పారిమాం. ది వ్య స్య కాల్పోసౌ మాణేత్యం ఇతి పరమాణుపరిమాణాదిక స్య తావ్యప్త సిద్ధే నసద్ధ నైస్ర ౪ రు
తియోగితయా ఉపాంతరాస. బవా. దాహే నవయిని ఇత్య త్వేస్త సాత్వ ధూమస్య నిరూపితత్వస. బ. ధ్వంసాయ వభావేద్వ
పగమే భవ్యత్వి నయా వస. బ. ధ్వంసాభావాభావప్రపగమః లక్షణం యా ప్రసాత్ర ధనా నిరూపిత త్వస్య ప్రసాత్వ
ధ్వంస్య అభావా సామాన్య పగమేపి గగన. ఇత్ర పరమాణుపరిమాణాదిత్వా దాగగనా దావిష్టాత్వాభావయా యోగత్వ
దసుపపత్తిః పారిమాం. తృ నిరూ నిరూపిత త్వాభావ ధ్వంసత్వాభావవదన్యమిత్యాహా ఇ ... యా ద్విధా నఘటా నైవగా
గా హిన్స్య: ప్రతీతి రపగమే చ ఘటబో నఘటబన్యా దిత్వా పిస్థ ఘట ఇత్యాదాత్స్య నిరూపితత్వాభావస్య మ ఘ్య
వభా ధ్వంసాస్థ నిరూ పతత్వస్య వత్వావృత్యా భావస్య ధ్వంసాభావ ధ్వంస నదనాదిత్యాదే రవ్య సుపపత్తేః
గగనాదేఇత్యస్య త్వస్య మపదర్శాయా. గగనం. నపారిమాం. ఇత్యాదిత్యాదివా స్యన్న: భావ ధనాపత్తే :| పం. చవప్య
ధూమస్య తాసా మాణేత్యం లక్షణం యా ప్రస్త త్వస్య పస్తా పరిమాం. ఇత్య ... త్వగగనవృత్తి త్వాభావ యత్వావచ్ఛిన్నా భావ
యో ధ్వంసా పగమే ... నత్వా యాః పం. చవప్య ధూమత్వ ... తాసమా + నిరూ + నేత్యం లక్షణం యా ప్రసాత్వ స్థపస్తా పరిమాం.
ది వృత్తిత్వగగననిరూపితత్వాభావ యత్వావచ్ఛి ... వ యో ధ్వంసా పగమే నసామం ఇత్యం. (నచ తత్ర లక్షణం యా శివ
త్వ నత్వేపి దాహే నభావా దిత్యాహా. లక్షణం. వ్యావ్యోత్పత్తే ఇత్యస్య పం. చవప్య ధూమత్వ ... ర మయం చ తమితి వాచ్యం
ఇలాదేరపి కాన్యా ఇత్వ తద్వ్య పదర్శాయా. దాహే నపారిమాణత్వాదిత్యాదావివ లక్షణయోజనా ధూమస్య సంభవతి ఇతి.

[illegible]

యథా తదసుమేరోర్దేశతత్రాపి బశ్యతా యథా॰ బలాదికరూపతత్త్వధ్యానవేళా ధ్వన్యవశ్యాపి యత్తాపి ఇతి॥ అత్ర
చ॰ తత్త్వ॰ [illegible] శత్రువిషాణాం॰ నాస్తీతి వాక్యవత్ దాహకపాకవహ్నౌ॰ శబ్దాదిత్యాదివాక్యమప్రమాణమేవ తత్ర దావకన్యాస్య
ప్రామాణ్యం సమేరోర్దేశలక్షణాయాం పారిమాణ॰ శబ్దాదికరూపితతత్త్వభావవిశేషా ధ్వన్య సమబాధప్రవగమేపి దావహ్
శబ్దాదిత్యాదివాక్యప్రమాణలక్షణాబ్దార్థప్రామాణ్యకాతి ప్రవపంయస్య మోద స్యాసవావికల్ప తయాబాధ్యాబావమో
౪౧ దక్షతాపి తాదృశవాక్యస్యాపగ॰ తన్నేతి బాధ్యత్వం॰ ప॰ చవస్త్వర్థాన్నతి [illegible] బాధ్యాని చ యత్వ
విరతి బాధ్యత్వాసవయుక్తత్వార్థబాధ్యం॰ ప్రమబాధ॰ [illegible] త్రాహ్యం॰ అతో వ్యాప్తిపక్షధర్మతావగాహి ప్ర
మకరూప ప్రదతాపది బాధ్యకస్య పక్షతా దావహ్న్యభ్యసమం పక్షత్వేపి పక్షతో వహ్ని ప్రాప్రదతాపదిత్యాది ప్రయోగ
నిష్ఫలాపత్తిః నహి పక్షతో వహ్నిమాన్ ధూమవాన్ ప్రదతాపదిత్యాది ప్రయోగానుపపత్తిః। యద్యపి యత్ర॰ బ్రహ్మ
ప్రయోజ్యమానత్వం॰ ప్రమసాధారణం॰ ప్రమసాధనత్వం॰ చతిరభావవతి తత్ప్రకారకత్వరూపప్రమత్వస్య
తత్తత్ప్రకారకసంబంధవిశేషఘటితత్వేన అనుగతత్వాయోబాధకత్వ యోవద్యస్యప్రమాణం॰ తత్తద్యస్య ప్రమత్వ
వర్తితద్ఘటరూపమితి దుర్జ్ఞేయం॰। తథాపి ప్రత్యేకసాధ్యవ్యభిచారితం తదవచ్ఛిన్నప్రకారకజ్ఞానాయోగ్య
తత్త్వప్రకారకప్రమభిన్నత్వమేవ విశేషణం బోధ్యం॰। యద్యపి ధూమాదిమత్త్వపక్షతాదాసమవాయాది
సం॰ బం॰ ధావచ్ఛిన్నధూమవాద్యభావసత్త్వపక్షే పాదా ధూమాదిప్రమాణం యోగ్యస్య॰ గ్రాహకయత్వం॰ బం॰ ధేన
హేతుప్రకారకం॰ బాధ్యం యత్ హేతువాచకపదేన వివక్షితా తత్ర తత్త్వం॰ బం॰ ధావగాహి తత్ప్రకారకం ప్రమాణ
త్వం॰ ప్రతియోగిత్వ ఇత్యపి యోగ్యం॰ తథా చ స్వరూపాదిసం॰ బం॰ ధేన ప్రమేయతాపాదకహేతుత్వం॰ తత్రతత్త్వం॰ బం॰ ధేన ప్రమాప్రసిద్ధా
త్త

తత్వత్వం. తదుక్తం. తథాపి తత్ర తాదృశజ్ఞానస్య తత్ప్రతీతిరేవ వ్యాప్తి: ఇతి చేన్న తేనాకారేణ సః వస్తుతస్తు సాధ్యస్య యోగ్యత్వవి
శిష్టతాం. తథాపి తత్పప్రతీతి సంబంధీ ధర్మత్వేన విశిష్టత్వా తత్రితం ఇతి సంబంధిత సంబంధవిశిష్ట స్వప్రకారకతాశాలిత్వమేవా
సంగతం. తద్వత్వం. సువచం. అతో తద్వద్విషయత్వే పక్షమేయత్వావిశేషం. వ్యాప్యతావచ్ఛేదకమితి ప్రమదర్శనాయాం.
వ్యాప్యం. ప్రమేయత్వాదితి వ్యాదిప్రయోగస్య వ్యాప్యప్రయోగార్థస్య బోధస్య చ వారణాయ ప్రమేయత్వాదిజ్ఞానస్యాపి తత్ర
వ్యాప్యత్వే నవచనం చ ఇమా దృశ వ్యాప్యధర్మతావచ్ఛేదకసాధ్యసంభవత్ తదా లక్షణానవకాశం. నిగమనస్య చ తద్వ్యాప్య
లాక్షణికత్వమయుపసంహరతి. నను చేతి. ఏతం చ పం. చ వహ్ని వ్యాప్యజ్ఞానస్య వ్యాప్యా ధర్మకతావ్యవసితే. సాహ తద్వత్వే
బహుత్వ బహు వృత్తిత్వ లక్షణానవేతి బహువృత్త్యాపి త్రయాణాం తస్య శకలాదిరవాదితి భావ:. నను చేతి. ధూమోధూమాకారే వాక్యశ్య
తేనాపక్షమోం. ద్వాదిప్రతిబన్ధపుటితస్య యెల్లాంశా దేహేతుత్వే ప్రకృతే హేతుధూమాద్యవతసావ్యధర్మకపం. చ మోత్రతే
గాపి అతివ్యాప్తివారణాయ సంభవాత్ ధూమాదితి హేతోర్వహ్నిధారం. అత్ర చ పం. చ వహ్ని: ప్రకృతసాధ్యా వతసావ్యధర్మ చెరాధకత్వ
విశేషణం మాత్రే ణేతి వ్యాప్తివారణాసంభవాత్ తాదృశసాధ్యవిపక్షయోర్వ్యాపస్థాపితాం. తద్విశేషణం వ్యాప్యవృత్తియెప్పలాం. త
కేతి వ్యాప్తిం దర్శయతి. ధూమో వహ్నిమత ఇతి అత్ర వహ్నిమత్వేన పక్షస్యాపి భానసంభవాత్ విపక్షతా వ్యావిశేషణేప
క్షతావచ్ఛేదకానతిశయస్య వ్యాప్యవృత్తిం. సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నతావం. శివే శరాం. తస్తాం. తతేతి వ్యాప్తిం. దర్శయ
తి. పర్వతో ధూమాద్వహ్నిమానితి. తత్ర తస్య గమనతేతస్య వహ్నిమానిత్యాదావ్యాకాంక్ష. అత్ర పం. చ వహ్ని. తాదృశవిశిష్టం వహ్ని
త్వమేవ సాధ్యతావచ్ఛేదకమితి తదవచ్ఛిన్నసాధ్యం. చ వహ్నితా ధారిత్వం తాదృశసాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టైరవతనే వధర్మ
చెరాధకత్వం తస్యానవతారాతి వ్యాప్తి:. ధూమో వహ్నిమానతద్ధర్మిత్యాదౌ ప్రకృత పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నయంపస్యా

మాథురీ
అవయవః

ధూస్య దివతియస్య వహ్నేః పక్షే హేతుసత్త్వే వహ్నే ధర్మాంశః ప్రథమ వహ్ని పక్షే ఉపన్యాసే పరత్వే తత్త్వే వప్రతిబోధ్య స్వ సాధ్య సాధ్యత్వం ప. చ
వస్య ధర్మస్య స్వయం తత్ పక్షే స్వరూప సాధ్యత్వే తత్సాధ్య ధర్మ ద్వారా ధర్మస్య విశేషణే స్వత స్వరూపస్య. చవా తత్సాధ్య ప్రసక్త పక్షే స్వతత్త్వ.
విషయ ప్రసక్త తత్ పక్షే స్వతత్సాధ్య ధర్మ ద్వారా ధర్మ పదే ఉపన్యాసే తత్త్వ. ఇతి తం అయ వ్యక్తి వ్యాప్య వహ్ని పదే నై కవలి సాధ్య సాధ్య పక్షే
వృత్తే అతో నై తావతా వ్యాప్తి తావత్త్వా అవచ్ఛేదకం. చవః తత్ర పక్షే తత్పక్షతా వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యతా నిరూపితా విశేష్య
తాం తదవచ్ఛిన్న సాధ్యతా వచ్ఛేదక విశిష్ట సాధ్య విశేష్యతా నిరూపిత తత్సాధ్య విషయతా ప్రయోజకం. యో ధర్మః స్వాధికరణ
వృత్తి చాన్వ వ్యాప్య ఘటకం. చవస్య పక్షతావచ్ఛేదకవిషయతా. తస్య తతా వ్యాప్య సాధ్య విషయతా నిరూపిత తదవచ్ఛిన్న విషయతా
ప్రయోజకం తత్ ప్రయోజకతా వచ్ఛేదక ప్రసంగః పక్షే సాధ్యస్య విశేషణతా చ పూర్వం పదస్య తత్సాధ్య వ్యాప్య. పరాక్ సాధ్య స్వరూప
యో వ్యాప్యయో ధర్మ. తమేవ. చపక్ష పదార్థ సమ్. తవ తత్త్వ మత ఇతి శబ్దం ప్రయోజకం నాభావాత్ అవచ్ఛేదకతా పక్షే ఇతి పక్ష
విశేషణతా పక్షే సాధ్య స్వతత్సాధ్య ధర్మ ద్వారా ధర్మస్య. చవస్య తత్త్వ పదం ఘటకం సస్య. సవర్ణే ఇతి సమానే ఇతి వప్తి వాక్య
కం. ప్రాక్ తత్ పక్షస్య యోగ్యతా అయ వహ్ని వ్యాప్య హేతు ఘటకం సపదం వహ్ని వ్యాప్య ధర్మ ప్రకార వత్ ఉపపత్తి
దర్శనం. ప్రతిజ్ఞా లక్షణ వచనం తావన్మాత్ర ఉపపత్తి ఘటక పదం ఇత్యాది తాత్పర్యం. లక్షణే వ్యాప్తి జ్ఞాన ముద్ర తదుపయోగ ప్ర
తి. అత ఇతి శబ్ద జ్ఞాన తావన్మాత్ర సంపాదనం. పవర్గ కవలి సమ్. భావే అనుమతి జ్ఞాన విషయం చాక్షుష ప్రత్యక్షం తాదృశ జ్ఞాన
స్వరూప హేతుత్వ విశిష్ట తావన్మాత్ర వ్యాప్య వ్యాప్యత్వం. పరస్య అయో జ్ఞాన స్వరూప హేతుత్వ వాక్య పరంపరా ప్రయోజకత్వం. భవతీతి చ
ప్రసంగ చాక్షుష తావన్మాత్ర తాదృశ ఉపపత్తి లక్షణ పక్ష స్వమితి సమానాధికరణ తత్ త్వాదిరూప విషయ చాక్షుష జ్ఞానస్య. య
వ్యాప్య చాక్షుష తావన్మాత్ర హేతుత్వం. అనుమితి జనకత్వం. తస్య వ్యాప్తి అబచ్ఛిన్న సాధ్యం. స్వ ఉపపత్తి వ్యాప్తి వేద్య అనుమేయ ధర్మ

నాత్ర ప్రతీతౌ సాధ్యపక్షావచ్ఛిన్నత్వవిషయతాయా ఇహ ప్రకారతా తాదాత్మ్యసంబన్ధః ఉదాహృ కార్యప్రయోగః ఉదాహ
న్యాయోక్తరీత్యా తత్ప్రతియోగిత్వ పక్షే తద్వ్యాప్యత్వ ఇత్యనయోః వ్యాప్యవచ్ఛిన్నత్వ విషయతావచ్ఛిన్నత్వే వచ్ఛిన్నస్య తాత్పర్యేణ
వ్యాప్తేర్వచ్ఛిన్నత్వ ప్రకారకత్వ పక్షే వివేచిత భూయోనాదవచ్ఛిన్నస్య వ్యాప్యత్వాత్తద్వ్యాపకస్య విషయ
తా పక్షవృత్తే తదాత్మ్యసంబన్ధేన తావచ్ఛిన్నవిలక్షణాభావస్య తావత్తద్వృత్తేరవచ్ఛిన్న హేతుత్వాభావం తత్ర నిరుక్తత్వం
వచ్ఛిన్నత్వాపత్త్యా అసమాప్త తత్వేనాధిపతితత్వే సాధ్యవ్యాప్త్యవిషయత్వే వచ్ఛిన్నత్వేన తద్విషయః సమ్య
నిషయాభావాత్ తచ్ఛిన్నత్వే వ్యాప్యవ్యాప్తిప్రకారకస్తు తత్రేత్యుక్తమపి సవిషయక ఇతి తద్వ్యాపకాభావ వ్యాప్యత్వ
సాధ్యవత్త్వవిషయతాం వ్యాప్త్యవచ్ఛిన్నత్వవ్యాప్యపక్షధర్మతా సంబన్ధేన తత్ప్రతియోగిత్వ ఇతి వచ్ఛిన్న విషయత్వ తయా అప్రతీతే వచ్ఛిన్నేవ సవ
చ్ఛిన్నావిచ్ఛిన్నత్వః సంబన్ధే తద్వ్యాపకాభావ ప్రతియోగి సంబన్ధేన వ్యాప్త్యత్వ తాదాత్మ్య వచ్ఛిన్నవిషయతయా అపి వచ్ఛిన్నతా
అసమానాధికరణ వ్యాప్త్యవిషయతా సంబన్ధేన సంగతిప్రకారకః తథా చ సమానాధికరణ వ్యాప్త్యాది ప్రకారక పక్షనిష్ఠ
నిరూపిత ప్రకారక సంబన్ధే వచ్ఛిన్నే పి నిరూపిత ప్రకారకత్వ మనుపపన్నమితి భావః ఉక్తప్రతిబన్ధాదావతివ్యాప్తివారణాయ ప్రకారాంతర
వదవచ్ఛిన్న పక్ష వచ్ఛిన్న వచ్ఛిన్న వృత్తి సాధ్య వ్యాప్తి ప్రతిబన్ధకత్వం పంచమ్యాం తయా ప్రకా
రాంతర ప్రతిబన్ధకత్వం పక్షే విశిష్టవిషయత్వం వ్యాప్యతావచ్ఛేదక ప్రతిబన్ధకతాయాం వ్యభిచారాదేర్వ్యాపకత్వ వ్యభిచార
ప్రకారత్వం తద్వ్యాపకత్వం వచ్ఛిన్న తాదాత్మ్యేన వ్యాప్యత్వే తయా వచ్ఛిన్నతా వ్యాప్తి ఇతి భావః తావత్వ వ్యాప్య
నిరూపకం ప్రతిబన్ధకత్వం తాదాత్మ్యస్య వ్యాప్య విషయత్వం ప్రతిబన్ధకత్వమితి తావత్పక్షం పంచమ్యాం తయా
వ్యాప్త వ్యాపకాభావ ప్రతిబన్ధకతావచ్ఛేదక తావత్పక్షవత్వ వ్యభిచారాదితి తథా

సంబంధాభావాత్ ప్రతిబన్ధకాభావత్వాత్॥ తాదృశపదవత్త్వప్రకారకబోధప్రతిబన్ధకత్వం యద్వత్త్వాదిశయా ప్రత్యేకత్వప్రకారకత్వాభావాత్ అవయవతావచ్ఛేద
కేతి। అతఃప్రతిబన్ధకతాయామపి తాదృశసాధారణాన్యత్వం యద్వత్తావచ్ఛేదకత్వం తత్త్వపదార్థా ప్రతిబన్ధకతావచ్ఛేదకం। విశేష్యతాయా
తద్ధర్మత్వం. ఇతి చేత్. తథాచ తాదృశపదతుత్వం వ్యాప్తత్వం గ్రాహ్యం తాదృశపదవత్త్వప్రకారకత్వవిశిష్టతామవగాహతే.
యద్విశేష్యతిబన్ధకత్వవిశేషాసాధారణాప్రతిబన్ధకతావచ్ఛేదకం. ప్రకారతాయుతత్వం యద్వత్తావచ్ఛేదకత్వం తథా తత్ప్రకారతయా తత్త్వ
౪౨ తేషాం తత్తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాలిత్వనిర్ణయాన్తంలక్షణం. అన్యతమసంబంధేనాపి తుత్వం. తథా సత్త్వం తదావృత్తత్వమవిశేషణం. తదా
ప్రతిబన్ధకత్వం తాదృశత్వమయత్వం యుక్తమిత్యస్య ఘటస్య (ప. చవస్వ). తేన త్వాది లక్షణాంతరమసత్త్వం. ధూమవాదితాదివాచ్యస్య ధూ
మాది పదస్య జ్ఞానే లక్షణం. సాధ్యతా. తద్ధూమపదం ఇతి. వాచ్యత్వం ఇతి (జ్ఞానే జ్ఞానే త్వలక్షణంవింతి। లక్షణాయాః అవశ్యకతాప్రయుక్త
వచ్ఛిన్నానాం [illegible]. ఘటస్య వృత్తికస్య ప్రతిబన్ధకత్వం ధూమవాదిపదస్య వయవ్యాధికరణత్వేపి ధూమవాది జ్ఞానే జ్ఞానప్రత్యాభావ. భవతు తాదృశః।
ప్రాగ్వేద నైవ. భవతు ప్రత్యే ధూమవాదిపదే। నైవ. జ్ఞానస్య. ఘటస్య దేశః తత్తంతతా తత్ర ధూమవాది పదా ధర్మస్య అన్వయాయ
తాదృశధూమవాది జ్ఞానాభావః। జ్ఞానప్రత్యక్షస్య. ఘటస్య ద్వేపి బనత్వేనూపపదేశ దేశవ్యాప్త్యై ధర్మ. ధూమవాది పదా ధర్మత జ్ఞానా
నయం ఇతి వాచ్యం। దైత్ప్రప్రత్యూప పదా దర్శితత్వాత్ సిద్ధ. బహి కపదా ధర్మ. దేశే బన్ధత్వే బావ వాధా. తథా అత్ర సంబంధయత్వే
నాతిప్రసక్తియోగికే. ఏవపదా ధర్మ. దేశే ఇతి తావయస్య అవ్యాప్తత్వేన వ్యాప్తత్వ. ప్రాపత్వ. ఏవపదాధర్మ ఇతరపదాధర్మవ
యం బన్ధనా వత్సంతే సత్తం ఇతరవిశేషణం తయా అపస్ఫితే అతావకా। నీతి। తత్త్వ వ్యక్త. శ్రీగౌతమస్య పస్తుతయం లక్షణ ఇత్యు
తథాకా. శ్రేష్ఠివిధావపదాధర్మ. తస్య వాధర్మ దేశే అనైవయం బన్ధ. సహస్రతియోగికే ప్రతియోగికే. ఏకదేశసాధార
ణా ఇతి వాచ్యం। ఫలాను సంబంధేన ప్రతియోగి కపక్షే విశేషణం తయోరుపస్థితే ప్రతియోగి జ్ఞానాభావయత ఇతి కల్పనా తదేవ
నాది సవిషయక పదాధేపి తథోపస్థితేవిషయం బజ్ఞానాభావయత ఇతి [illegible] యయుచ్యతే కల్పనాభావాది త్వాత్. కస్య
విషయకత్వాతి దృష్టాంతే పదాధర్మ దేశే జ్ఞానే విషయాకా. శ్రేష్ఠ. వ్యాపకస్య పయతి। అకా. శ్రేష్ఠ వైవి త్వాత్ త్వేతి। సత్త్రబి తత్త్వతత్త్రా

పన్నితే ఏవ ఇతి తథాకాంక్షా । తత్ర చ వృత్తిషణాం తయోరుపపన్నితే కష్యే చ దాకాంక్షేతి విషయస్వభావాదీశ్వరయోరాకాంక్షా
స్తైచిత్ర్యాచ్చితృధర్మకత్వకల్పితేవేతి । రూపకత్వాదేకత్వబోధాద్వ్యధర్మక కత్రికదేశకల్పితోయంధావి షయత్వేనవాకాంక్షయా అభేదే
త్వద్ధః । ఇదంతు బోధ్యం । బిచ్ఛాసారూపాకాంక్షా యాః శ్వా బ్దధీహేతుత్వం అభిచ్ఛాసారపబ్జాన్య బోధోదయోయాన్యత్కల్పితా
కారాకల్పితం । తథాచాకాంక్షావిశేషోదయదార్థేకదేశపదార్థానం తరాన్వయంబంధం నియతత్వాద్దేవానవాదిపదార్థేకదేశగా
త్వేనిత్యాదిపదార్థధర్మదాన్వయబోధధర్మతయా బకారయోసువవానవిభక్తి తత్తత్పదసమభివ్యాహారరూపాకాంక్షాయా
అక్షతతాత్పర్యతః పదార్థరాయోస్మృతిప్రతదుపస్థితిః పదార్థానం తరాన్వయస్త్రతత్రాన్వయబోధే హేతుతావాచ్యావివంచ
బాన్యవిశిష్టధర్మకత్వాదిపదఘటితత్వేన ప్రత్యవితిత్యాదివాక్యాత్పదార్థైకదేశబాన్వేద్రవ్యభేదాన్వయబోధవారణాయ
యోగే ఏకవాక్యేనదేయత్వాదివాక్యాత్పదార్థేకదేశదండవన్నేత్యాదౌదండన్యభేదాన్వయబోధవారణాయ
కల్ప్యత్వాచ్ఛాబ్దా త్తదంశ ఇతరాన్వయబోధే స్వతత్రబాన్యాదుపస్థితిహేతుత్వేన కల్పితావచ్ఛేదకత్వే బన్యవిషయతా
యాం విషయితా సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రకారతాకత్వవిశేషణాం శేయం । వస్తుతో బాన్యవిశిష్టవిషయంకదార్థకన్య బోధ
కేస్వతంత్రబాన్యాదుపస్థితేః హేతుత్వేపి పంచమ్యాదిబకారబాన్యస్తు తాత్పర్యస్తి ప్రకృతిజన్యధర్మాదుపస్థితి యోగస్తుతాక్ష
కారాన్యస్యమహత్వపదార్థైకదేశబాన్యాదావిషయితాసంబంధేనధర్మప్రకారకశాబ్దబోధజనకే దకాభావః తా
ఘటత
త్వకసామగ్ర్యాం స్వతంత్రబాన్యాదుపస్థితేః తన్మాత్రతాత్పర్యనోపస్థితే బాన్యాదౌ ద్రవ్యభేదాన్వయబోధప్రయోజకసా
సామగ్ర్యం తదేకధర్మవిశిష్టేవిశేషణత్వసంబంధవతః స్వతంత్రబాన్యాదుపస్థితేః హేతుత్వేన హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధవత్త్వేతివాచ్యం । యత్తోయత్రకరూ
పావచ్ఛిన్నపదార్థాంతరాకాంక్షా గృహీతా అన్యరూపేణోపస్థితికాలేపి గృహీతాకాంక్షాత్వమాత్ర ప్రసంగవారణాయ తత్తద్రూపపూర్వక
విశేషరూపపదవిశేషతత్ప్రకారేణోపస్థితతత్త్వే కపదఘటితత్వేన తత్ర ఘటపదార్థోపస్థితి హేతుతావాచ్యా తదాపతిత దుర్వారప్రకారేణాకాంక్షాం
క్షా చిత్రూపస్యతద్ధర్మప్రకారేణ గృహీతవృత్తికపదార్థోపస్థితేర్హేతుత్వకల్పనే సహకారణాభావప్రసంగ ఇతి ప్రసంగ

ఇతి తేల పరపదార్థోపస్థితిః ।

వారణాస్యం. భవాం తరధారా పరాంపరా సుప్తా శబ్దప్రకారకపదజాతైర్న్యుపస్థితానాం. మోక్షవిధయా బ్రహ్మబోధవిభిన్న రూపేణా హేతుత్వం తథా వృత్తిచారణ
వశ్యక ఇతి శబ్దావ్యరణాం వర్తనైవ దశితత్వవృత్తి చారణస్యాపి వారణామితి (ఎతేన బగ్న) తాపం నైవ ఇతరాణాం నవంయచ్ఛిన్న స్వతంత్రపదబోధ్యత్వోపస్థితేః కా
ర్యకారణాభావే కార్యతావచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టతరవిషయతాం. రూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాభిన్నవిశేష్యతా నిరూపితాయాం యాం వా రసిన ఇత్యత్ర
ఔపగవ ఇత్యాదౌ తద్ధితాధానప్రత్యయాణాం బోధకత్వే రూపితత్వేన ప్రకారత్వధా నియమాపపత్తేః జ్ఞానజ్ఞానాపృత్వత్వస్య చ వమద్గీతా మతే
స్వతంత్రజ్ఞానోపస్థితి బగ్నతావచ్ఛేదకఘటకజ్ఞానవిషయతాం రూపితత్వవిషయతాం యాం. విషయతా సంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతా
భేదవిశేషేణ ద్విత్వమితి ప్రత్యుక్తం. తదా వైశిష్ట్యత్రిత్వాసామంజస్య భేదవ్యాకరణా ఇత్యాదౌ తదధితేతద్ద్వాద త్యాగే వివాతతద్ధితాం
ధర్మస్యైవ తత్త్వతేకాదేశే జ్ఞానే విషయతయా ప్రకారతా ధర్మస్య అనవచ్ఛిన్నాపపత్తేః అన్తస్సాక్షి విషయతా సంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాభేదే వి
శేషస్య సర్వమతత్వవావశ్యకత్వాదపీతి (ప్రకారతా విధుర్భావ్య ధర్మపదార్థోయం క్తకంఠీరవమహాం). యత్ర వివిక్తత్వమితి (యత్ర వివక్షితా
విశిష్టప్రకారతాధర్మ:) తత్ర దమన్వివక్షితస్యైవ వ్యాప్యత్వముపదర్శితమితి (జ్ఞానజ్ఞానాపృత్వస్య చ వమద్గీతా మతే తదమన్వివిశిష్టస్యైవ సమ్య
క్తత్వ జ్ఞానవిషయత్వే తదభేదభావాదితి భావః). అతాదా (పం. చమత్కృత జ్ఞానధర్మత్వేన భేద ప్రకారతా నిరూపితజ్ఞానే విషయత్వే విశేషణతా
మవలంబ్య విషయతాస్వ్యప్యపదర్శనం నమదే. యథా ధర్మాధర్మాజ్ఞానే నిత్యావిప్రయోగేప్వితి. తత్రాపి జ్ఞానస్యోపస్థితజ్ఞానే సమవాయధర్మజ్ఞానే
వరత్వాశ్రయితరాధర్మాదేర్జ్ఞానప్రకారజ్ఞానవిషయతా విషయత్వలాభేన ధర్మాదౌ వ్యాప్తప్రదర్శనం స్యాత్ అనర్హేత్యజ్ఞానజ్ఞానప్ర
త్యక్షస్య చ వస్తుధర్మత్వయా ధర్మాద్యజ్ఞానజ్ఞానస్యైవ తత్ర జ్ఞానప్రకారత్వం. ప్రతియత్నేతుధర్మాద్యజ్ఞానస్యేతి గాత్రిక సంగతి ... జ్ఞానజ్ఞానాత్
వలజ్ఞానపృతాపధర్మకర్తృత్వమతేప అత్ర సతే జ్ఞానేపదస్యలక్షణా అధిజ్ఞాన విషయతా జ్ఞాన ... తాత్పర్యాత్ ధర్మాది జ్ఞానేఙమ జ్ఞానపుర్ధర్మ
జ్ఞానప్రకారతాలాభ ఇతి ధర్మాదౌ వ్యాప్యపదర్శనస్తత్ర సంగతి వాచ్యం. ముఖ్యార్థధర్మవర్తిత్వాధర్మవిశేషతత్త్వాత్పరత్వాసంగత్వే గగనం. భవతి
సహాంయత్ర పదే అధారతారూప ధర్మ ... జ్ఞస్యోపస్థితమోదధిస్థితధర్మ తోధర్మీకరణ. జ్ఞానదిశత్వే సామర్థ్యం విశేషణతాస్యుప

వ్యాపకతావచ్ఛే । అథ తత్ర పక్షస్య ధర్మావచ్ఛిన్నస్యాపి సంభవే న తత్రాపి పక్షస్య వృత్తితావచ్ఛేదకత్వం సంభవతు తత్రాపి సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వం విశిష్టస్యత్రాప్య
వచ్ఛేదకస్యాయం తస్య తత్పక్షప్రవేశే సంభవ ఇతి చేన్న అనేన ధూమాభావస్య వృత్తితావచ్ఛిన్న సంభవతి తదయం తథా ధూమావచ్ఛిన్నాదిత్వాది
పక్షసమవాయస్యాయత్వాత్ తథాపి అన్యపక్షత్వనాన్తర్యస్య పంచమ్యర్థత్వస్యాయం తత్ర తత్త్వమయ వ్యాపకత్వావచ్ఛిన్నస్య సంభవతి తదయం తథా
ధూమావచ్ఛిన్నాదిత్వాది వ్యాపకస్య ధూమావచ్ఛిన్నాపత్తిః । తత్రైవ పక్షతావచ్ఛేదకత్వం వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వం సంభవతి తదయం ప్రతి
వ. పంచమ్యా లక్షణే పక్షతావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వస్య పక్షసంబంధే లక్షణే యథా ఉపస్థితే ధూమావచ్ఛిన్నే చ్ఛిన్నపక్షతావచ్ఛేదకత్వే సంభవతి ఇతి ॥ నచ వ్యాపకావచ్ఛిన్నత్వే
వ్యాపకస్య తత్రైవ పక్షతావచ్ఛేదకత్వే చ పర్యాప్తి సంభవ ఇతి వాచ్యం । స్వావచ్ఛిన్న పక్షలక్షణే యథా పంచమ్యా పక్షావచ్ఛిన్నవిషయకత్వాది ధూమాదౌ ప్రతి
ఇతరాభావ వచ్ఛిన్నత్వే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం అనన్యత్వాత్ । యథా ఏవం పక్షస్య వ్యాపకధూమావచ్ఛిన్నాదిత్వాత్ ధూమావచ్ఛిన్నస్య చ్ఛిన్న
పక్షతావచ్ఛేదకాభావః । అత్ర ధూమావచ్ఛిన్నాదిత్వాత్ లక్షణే అన్యత్ర పితధూమావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న పక్షతావచ్ఛిన్న పక్షతా
త్వాత్ చ్ఛిన్నపక్షావచ్ఛిన్న విషయకత్వం । ధూమావచ్ఛిన్న చ్ఛిన్నత్వ వ్యాపకత్వే ధూమావచ్ఛిన్నస్య ఇతి ప్రసక్తే లక్షణే పక్షతావచ్ఛేదకే తత్ర ధూమావ్యా
వ్యాప్త్యా । యథా తదుపదర్శనస్య సంయోగవ్యాపకత్వాత్ సంయోగస్య తదసత్ త్వాత్ ప్రతిపదం తదాపి తత్రైవ ప్రసక్తే వ్యాపకతావచ్ఛే వ. చ
వ్యాప్యత్వాదిచ్ఛిన్నే వృత్తి వ్యాపకధూమావచ్ఛేదక విషయత్వాది చ్ఛిన్నస్య యోగి ధూమావచ్ఛిన్నపక్షావచ్ఛిన్నవిషయతావచ్ఛేదకస్య వ్యాపకతావచ్ఛే
నచ తథాపి వ. చ విశేషప్రసక్తౌ ప్రతియోగిత్వం విశిష్టత్వం । అన్యస్య తస్య వ్యాప్యత్వాది రూపం ప్రదర్శితే ఇతి ॥ యోగ్యస్య సంయోగవ్యాపకత్వస్య
స్వసంబంధేనార్థాన్తర ప్రసంగ ఇతి వాచ్యం । తత్ర ధూమావచ్ఛిన్న పక్షావచ్ఛిన్నవిషయకత్వాభావో దాహాదీ సంభవతి తథా యత్ర మహానస
పక్షే వ్యాప్త్యా వ్యాపకస్య సంయోగాభావస్య వస్తుతో లింగవచ్ఛిన్న సంప్రసక్తౌ తద్భేదేన పంచమ్యర్థత్వం తథా సంయోగాభావాదిర్ధూమావచ్ఛిన్నాది
తత్ర ధూమావచ్ఛిన్నస్య సాధ్యావచ్ఛిన్నపక్షతా పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతా । అనుపితప్రకారతాలక్ష్యత్వేన వవిషయతాతస్య వ్యా
ప్తిపక్షధర్మతావ్యాప్తి తదా పక్షయా తత్రైవ వ్యాప్త్యా వ్యాపకస్య సంబంధే విశేషణాధూమావచ్ఛేదకత్వం పక్షతావచ్ఛేదక

తాం ౪
ప్రదీపవాదః

త్వరూపవిషయత్వేన సాధకత్వతత్తద్వ్యక్తిత్వాది వ్యాప్త్యాలాభాత్ న తత్ర తదా తదా . ప్రైతి ధూమమాదిత్వాదిష్వ ంశేయా దిధూమవత్త్వాద
వివధూమవహ్న్యాదిత్వత్ర ధూమమాత్రే వ్యాప్త్యాదేర్నోపదర్శనమితి క్రి-చిత్తు వామామాదిరితి । అతాత్ర లక్షణం యథా చా సైవ
వహ్నిపక్షతావగమాత్ శ్రీ-ద్ధమితత్కశ్చాన్యయానుపపత్తి విరహాత్ లక్షణేతి వాచ్యం తాత్రవ్యాసపవత్యాత తదుపేగవర్గ
అశాకాయంహి: ప్రవిశయిత్వాదాసాసస్య దితి చేన్న . దశావపాతు శక్యత్వేపి యద్ధూమధూమవహ్న్యాదిత్వభిధాయతర్
దావృత్త్యేవోపదర్శనాపత్తే: కిం తత్ర వహ్నివహ్న్యసవ్యవచ్ఛేదకత్వే తాత్పర్యా । యత్ లక్షణస్యాదిత్వభిప్రాయాదిత్యోపి ॥
౪౭ ముయాణాం లక్షణాపేక్షయా ధూమాన్ప్రతి వహ్నేర్వ్యవంతవలక్షణో నిష్ప్రయోజనమాహ । ఇతరాన్నవత్తేతి ప్రథమ నత్వ . తస్మాత్
పక్షయినిగమనేనా ధారణాన్యస్య దాహరణాన్యస్య వర్తనాత్ । స్వయం వేపక్షత్వానయ ప్రత్యేకప్రతి జ్ఞాహేత్వోః భక్త్యాద్వితా । ఇతరాన్యతత్స
స్పష్టిన్నావయవాదానివ తత్త్వం స్పష్టకపదేపస్యాపి తాథానివతత్త్వం వా . ఏవం . చ స్వతత్తావయవసహకారేణ స్పష్టక
పదసహకారేణావబోధకత్వం సముదాయార్థ: తేన దాహరణం బోధ్యార్థ ప్ర విష్టసాధ్యాదే: ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధ ఇత
రానివతత్త్వేపి నక్షతి: । వ్యతిర్యాసత్వా . తాసం తరం ఉత్క్రమస్యాయావయవత్వమితి సం . బధ్యతే । వ్యతిర్యాసత్వ . తం . చాహ తూపనయనిగ
మనవాక్యం . హేతుబట్ట్యతస్మా దిత్యేకైన్యాభిధృత ఇతి నిగమనకవాక్యే చ . బోధేచ విభక్త్యర్థస్య విశేషణాతయా విపక్షణాత్ యద్వివక్ష
క్తా . తపదార్థవిశేష్యకత్వవిరహాత్ వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ . స్యా . యం . తస్మాద్వహ్నిమానిత్యాద్యవయవనిగమనబోధేచ విభక్త్యంత
పదమధ్యం . త్వభూతేన . పదమధ్యం . తపదార్థయోవిశేష్యతయా . త్వభిన్నస్య యపదార్థ విశేష్యకత్వ
విరహాత్ . త్వత్వం . చ స్పష్టకపదేష్వక్రమత్వ . ఉపనయనే . దసిదమాదిపదానాముపనయపదసామాగ్రామధ్యే చకముత్వ . తదు
త్తరమప్యనివా స్పష్టకపదసతాపేక్షితత్వాత్ : స్పష్టకత్వం . ప విశేషణం . । ఏవం . చ నిగమనఘటకపదేషు యఉత్క్రమ . తదన్యాపనయ

నైకంపదార్థవిశేష్యకబోధం ప్రత్యుపస్థాపకసహకారిణాం స్వార్థబోధకత్వే గమకతావచ్ఛేదకత్వప్రసంగాదితి సాధ్యకేషు. ప్రకృతే తు
నోక్తానాం స్వత్వేనసత్వాదితి స్వాదౌ స్వఘటకవిభక్త్యర్థసత్వే తదన్వయస్య తత్సత్తాదిపదం తదర్థ విభక్త్యా తత్ప్రతిపాద్య
స్వాదిపదార్థవిశేష్యకాన్వయబోధకతయైవ హేతుత్వమయమేవాతి వ్యాప్తివారణాయ తస్య యత్వమ. తద్విశేష్యవద విశేషణం. అత్ర
స్వత్వపురస్కారేణాలక్ష్యవృత్తిత్వాదేవాదర్శనగమ ఇతి ప్రతియోగి స్వత్వం. దేశ్యలక్షణం తదేవాహ ౦. స్వపదత్వేనేతి (ఉత్త్రా
స్వపదాహరణావారణం. ప్రథమసత్వం. తమసుపబ్రువతే ద్వితీయస్య సత్వం. తృతీయస్య సత్వం. తద్వయం. (ధూమమాదితా) దానివిభక్త్యర్థ.
తాం. స్వపదాప్రసిద్ధ్యావిశేషణవైయర్థ్యం. ఘటతత్త్వరసాధారణాస్వం. తత్తత్స్వావిశేషణేప్య. తద్విత్వానివిభక్త్యం. తస్యయపదాప్రసిద్ధ్య
స్వపదేనా స్వస్వవృత్తోపాదేయత్వయతాస్వయస్య. స్వపదార్థవిశేష్యకశాబ్దబోధాజనకం. యత్తదస్యత్వస్యతావదతివ్యాప్తేరతో. స్వపద
వత్వస్యేతి (ఉ. స్వపదత్వం స్వఘటకపదోత్తరపదఘటితం. యత్స్వం తదన్యత్వం. తత్ స్వఘటకపదోత్తరపదఘటితత్వం. లక్ష్యభూ
తప్రతిబన్ధవృత్తేః. స్వత్వేనోపాదేయత్వయోగ్యరసనమతావదవస్థా వ్యర్థం. స్వపదవత్వేహి తు విశేష్య(ఉప)సంయుక్తమత్యోః స్వ
యోః స్వయస్య. స్వపదార్థవిశేష్యకబోధాజనకయోః తదన్యత్వాపేక్షత్వాదితివ్యాప్తిః. నయోపసంయుక్తకాః స్వపదార్థ
విశేష్యకహేతుపదాదివిశేష్యకబోధజనకతాదిశేదివానుపపత్తిః. తాదృశోపస్థితపదఘటితసముదాయాంతర్గతోపసంయుక్తదావపత్తావ
త్తాదృశబోధాజనకః. స్వస్వోపసంయుక్తదికామి వృత్తి వ్యాప్తిరితి వాచ్యం. తాదృశబోధజనకత్వం. యాదృశసముదాయవృత్తితా
దృశసముదాయరూపస్వభిన్నత్వే తస్య స్యా(స్త) ప్రసంగాత్ ఉపసంయుక్తదృశ్యవృత్తితాదృశబోధజనకతాయాః ఇతీవ
స్య. తత్పదఘటితసముదాయాంతర్గతోపసంయుక్తవృత్తితయా ఉపసంయుక్తేస్తాదృశసముదాయాంతర్గతత్వేనతత్త్వాభావాత్
తాదృశసముదాయవిశిష్టత్వం. చతద్విశేషయోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవత్తా వచ్ఛేదకరూపవత్త్వం. అతస్సముదాయఘటకత్వ
త్వేక సకలాన్వితేషు సముదాయాభేదప్రయోజకాభావాదితి ప్రసంగః (ఉద్యోతే) వదతీత్యలం. తదభేదఘటితలక్షణం. తదేవ

ఖో ధ్యా(తస్యా త్ప్రద్వితీతీ ఖోర్వాభి కృత ఇత్యాది॥ గమత్వేస్య ఘటకావి భక్త్యా. తపదతద్బ్యయాశం. త్వా. ద్యాతుపదం. తదన్యాప్యా తా ధర్మ
విశిష్టక మో ధర్మకేతయాంత్రి వ్యాప్తిం అం. త్వాభిద్ద పదస్యవిభక్త్యా. తత్ర హపతా వివక్ష నిరూపకయతే(పదమితి(॥ గమక ఇతి(॥గ
మకపదపతిపత్తస్య త్పృథివీత్యాది॥ గమక విశేషపరం. అం. త్యాపదశోరి ప్రవృత్తివత్ప్రయాపపదత్వాదేశైస్య కరూపకయం॥ గ
మకంతపోంతదవ అత్రవ్యాప్తి సన్నికర్ష పవకంయం ఘటకేరం. పద॥ గమకఘటకం. వంతు ప్రవయోగం. తత్ర ఘటకవిభక్తిసత్వేన అం. త్వాభి
౪౮ కృత్వా పరత్వం తత్రవిభక్త్యా. తపదమేవ॥ దేశ్యేమితి భావ ఇతి శేబి తవ్యా వక్ష్య తేత్ర క్షవనేగా రమం. తథాహి స్వఘటకవిభక్త్యా. త
పదవదైవం యద. త్వమితాప్యకో ధర్మః స్వఘటకవిభక్త్యా. తపదప్రాగభావాసవయానాధికాలీనవిభక్త్యా. తపదమిత్యధర్మ
ఇతి చేత్ విపక్షయన్నిదర్శాదిపదస్య విభక్తిరూపదప్రాగభావసదయోగకాలీనతంయం తస్యా. త్యాత్య॥ వాసక్తంయం ప్రథమం. విభ
క్త్యా. తత్ర విశేషణాంశస్య చరమవిభక్త్యా. తత్ర విశేషణాంశర్ధక. మితిశ్వేదంయమితిచేత్ తర్హి గకాత్యాత్వ. స్వయం విభక్త్యా.
తపదప్రాగభావసమయానకాలీనవత్వపసితం. భిన్నభిన్న॥ దేశస్య వైయర్థ్య ధర్మ్యర్థ్యాపం. చతస్య ద్విధ్వతఇతి॥ గమకస్య న్యాయతప
దస్యాకం. త్వాత్వమెవకాస్తి ఆవశం. త్వాపదవిభక్త్యా. తత్త్వ॥ దేశేదేతి(వస్తు తస్య తస్యాదైతరాత్త్యాది॥ గమకేవిభక్త్యా. తీరపదప్రా
గభావసమయానకాలీనకవ్యాదా ధర్మవిశిష్టకత్వాత్ మో ధర్మకేతి అంత్రి వ్యాప్తి రేవలక్షణాంక్షపదపదస్య విభక్త్యా. తపదరతంయం
వాంశతా(అధికస్య తస్యాపి ప్రాతిపదికత్వేన విభక్త్యా. తరయాం విభక్త్యా. తత్ర విశేషణాంశకవదవాచకతా(కచాపాతస్య విభక్తి ప్రత్యాతి త్వం. క
స్యక్తియంతేతదర్థేక విభక్త్యర్థాకత్వయం త స్వరా త్వాప్యయా ధర్మచాకసుసం. త్రియ్యాపానయుక్త విభక్త్యర్థాకవంతేం కతా ధ్యాత్వా
ప్యయోత్తరమేవ విభక్తి స్యాకారస్యైవ ఘటకతాప్రకరణోక్తసుబం. తత్రాపి కటితి తత్పురుషవిధాయకసూత్రసామర్థ్యాదేవ తత్ర
సహసమానాసాభ విశ్లేతి వాచ్యం. విభక్తి॥ క్తప్రాంతా ధాకర్తృతా ధాకమో ధకత్వాపి॥ విభక్తికప్రాతిపదికస్యాసాం. దుతయా
సాధుతాపయం విభక్తిరావశ్యకత్వాత్ తదేకదేశోక్తసుబం. తత్రాపి కటితి తత్పురుషవిధాయకసూత్రసామర్థ్యాదేవ తత్ర

సహేపదా॰ తదస్య తత్పురుషసమాసమధ్యనాపిబహువ్రీహ్యవ్యయీ॰ భావయో॰ రసంపపత్తే స్తు(సుబం॰ తత్త్వపిసహేనా॰ సోస్య విషుస్య లియా
స్యభావాన్సస్య తా॰నేనా సహోర్ధ్వావావినా ధరేత యున్తత్తాస్తే ష్టావివేరతసాపదర్మాన్తెరతేసహ త్వ॰ త్వన్నతి చెల్సత్వా॰ వి
షక్తు॰ తత్వపత్తనాన్న బినా త్వపేక్ష తత్ప్రత్తిత్వం॰ పరత్తిగావచ్చ మేరాన్తావ్యత ప్రతిబంధకసపక్షతాదిపదాంత రహితప్రతిబన్ధక
వ్యక్తితాదిరహితంచైతద్వ్యయచినాతేసప్తమో నిన్నా॰ న్నా॰ ననవ్యవసవ్యా సవిషయక॰ కా॰ సంపాదక తత్త్వేనాన్నచినా
సంపయయా॰ ని తా॰ రవృష్ణా తత్రవ్యత్తి విశేష॰ ఇతి గా॰ తి వ్యాప్తిః॰ అసుతా॰ వి శష్టె కంఠత్వవ్యత్తి వాన్నయా॰ సుతి ధీ నాది రతాంప
ఇవ్యత్తి॰ ఇదం త్వః తత్ప్రకారకనిశ్చయ రవి పక్ష్యం॰ తదావి రహిత విశేషణతావిశిష్ట పక్షతా॰ పక్షతావచ్ఛేదకస్య తాదృ శవి
పక్షతా॰ తత్వలక్షణా సమక్షయేం॰ యద్రూపా॰ వ్యధిపదాంతరం॰ క॰ దాది ద్విశిష్టసత్త్వం॰ తదేవవి శిష్ట్య॰ రపచెకావశ్యతం
తద్వ్యధిపదాంతరత్ప్రమేశ॰ వచనాశ్రుతా వపక్షవచనా శ్రుతేః॰ తదిత్యన్యమి తత్ప్రతిబన్న సం॰ న్నా ఇతి తత్ర పక్షతావచ్ఛేద్య
నావిపదపుటతప్రతిబన్నయా॰ మవ్యాప్తిః॥ నగమనరనాత్రరణ తయం తి ఇత్యాదౌ ఏతత్సాధ్యధర్మావచ్ఛేదకత్వయ ఇతి నయ తత్సాధ్య
ఇతెరదపక్షయా॰ ధా॰ ఏతత్సాధ్యధర్మావచ్ఛేదకత్వయా॰ నగమనాతివ్యాప్తిః॥ తదావరణయాత్వ ధర్మః యత్రపక్షతా ఇవ
తత్సాధ్యధర్మావచ్ఛేదకత్వం॰ నగమనస్యవప్రతిబన్ధపక్షయంతాంచ తదాపి విశేషణాతయా॰ ఇతత్త్వయితి తదావరణాసం
భవాశ్రయనగమనరనాత్రసాధ్యం॰ యత్పక్షియత్ర నగమనసమునా॰ యా॰ ధర్మః పక్ష ఏవా॰ ఏతత్తి సాధ్య ఏతత్సాధ్యధర్మావచ్ఛేదకత్వం
ఇతత్స్వపిత్రాయపరా॰ నగమనరనారణాసం॰ భవః తదాపియత్రసాధ్యప్రసిద్ధమియత్వనేనా తావచ్ఛేదకవపక్షతాతత్ర
తత్ప్రత్వనగమనరతివ్యాప్తవారణాయపక్షా॰ ఏతత్సాధ్యధర్మావచ్ఛేదకవపక్షపదాపి తాదా॰ ఏతత్త్వనిశ్చయం॰ పక్షాఏతత్సాధ్య
ధర్మావచ్ఛేదకత్వం॰ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేషయతా॰ నరాం॰ ఏతత్సాధ్యవిషయతావ్యయావచ్ఛేదకత్వం॰ యద్ధావ్యతిరేక ఇ
పరయపక్షపక్షా చెక ఇదం॰ పదస్య వస్తుతస్తు ఏతద్వపక్షసంపాద్య యః పక్షః తత్సాధ్యధర్మావచ్ఛేదకపాపాణాపయః ప

ం౫౦ు

క్షేత్రేతి వా శబ్దార్థపాకానాంవయవత్వాదిరూపేణాం పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సంసృష్టతయా ప్రతియోగ్యవృత్తిత్వేనాయః పక్షతావచ్ఛే
దకావచ్ఛిన్నః తస్మిన్ సత్త్వే సతి తదుపస్థాపితా ధర్మిత్వేన తత్సాధ్య ధర్మ ప్రకారకత్వే అనుమితిత్వాపత్తిరతా తదంశే తాదృశపక్షతావచ్ఛేదకోపస్థాపి
తాధర్మిత్వేన తత్సాధ్యధర్మ ప్రకారకత్వం తాదృశ పదప్రయోగోచ్చవిషయతానిరూపితస్వప్రయోజ్యసాధ్యధర్మవిషయతాకత్వం యత్ర
యత్తాదృశనిగమనాద్యర్థయోః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నస్వప్రవృత్తి తోలిప్రవృత్తిర్నిత్యేతి వా అన్యత్ర పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయ
తానిరూపితవిషయతాప్రయోజకత్వే పర్యవసానాచ్ప్రవృత్తిరనిగమనాత్తివ్యాప్తిః సహిత్వావిశిష్టతాదృశ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
విషయతానిరూపితానంతర విషయతాత్వనిరూపితవిషయతాప్రయోజకత్వం పరితాదృశః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వేనే
౪౭ — తేనైవ న్యాయ్యవత్తావచ్ఛిన్నయాపక్షవిషయతాతన్నిరూపితోపనయనస్య పదప్రయోజ్యవిషయతానిరూపితవిషయతా
ప్రయోజకత్వమపి నయనాదౌ నిగమనాదావతివ్యాప్తిస్తదితి తన్నివేశః తత్రైవ విశిష్టపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వనిరూ
పితనిగమనార్థవిషయతానిరూపితోపనయనార్థవిషయితేత్యర్థతత్వేతి వ్యాప్తిః సహిత (యా ఉపనయనస్య పదప్రయోజ్య)
విషయతాప్రకారతానిరూపావిశేష్యతాయామనుమానాయామతిప్రసంగ ఇతి వాచ్యం ఏవం సతి ప్రమేయత్వవద్భిన్నం ప్రమే
యత్వాభావవ్యాప్యపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టతయా అవతిసాధ్యరూపాధర్మవాదాయ ప్రతిజ్ఞాతిప్రసంగాత్ తస్మిన్ ప్రమేయ
త్వవద్భిన్నం ప్రమేయత్వాభావవ్యాప్యమత్ర ధూమాదిత్యుదాహరణ ఏవం ప్రమేయత్వవద్భిన్నం ప్రమేయం ప్రమేయ
త్వాభావవ్యాప్యప్రతిజ్ఞాతివ్యాప్తిరేకదేశాదిధర్మవిషయతావ్యాప్యత్వస్యైవ ధర్మవిషయతానివేశనేనావారణే సంభవేపి తత్రత్య నిగమనేప
చ్ఛిన్నత్వవ్యాప్యత్వమేయత్వవాన్ పర్వతోయమిత్యుపనయనార్థ ప్రమేయత్వరూపపక్షతావచ్ఛేదకరూపేణ తత్తావచ్ఛేదకావ
చ్ఛిన్నత్వేతతాదృశపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నే సాధ్యధర్మవయవనోపాదానే అతిప్రసంగో వారణాయ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వేతి తత్ర
విశేషణాన్తరయాం అవతత్వనివేశే ప్రమేయత్వమితాదృశత్రిపదత్రం ధూమాసిద్ధితేః పదవయవధర్మరాహిత్యస్య విశేష్యతాయాం వివక్షణే
ధూమ

యిత్యాదౌ ప్రతియోగి వ్యాప్యవృత్తిత్వే విశేషణతయా ... తస్య తత్త్వావచ్ఛేదకత్వే ... పక్షతావచ్ఛేదక [illegible] తాదృశ
పక్షధర్మత్వవిశిష్టత్వం ... తత్రాపి వ్యాప్తిస్తు ... సంభవాత్ ... పక్షతావచ్ఛేదక
[illegible] ... సాధ్యవత్ప్రకారక ... పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ... పక్షధర్మత్వ
పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ... తాదృశ ... పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ... సాధ్యవత్త్వవిశిష్ట
[illegible] ... వ్యాప్తివిశిష్టపక్షధర్మతా ... పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ... సాధ్యవ[illegible]
[illegible] ... పక్షసాధ్య ... నిరూపిత ... పక్షతావచ్ఛేదక ... సాధ్య ... పక్షతా
[illegible] ... వ్యాప్తిరపి ... (యత్ర ... విశేషణతావచ్ఛేదక ... యత్ర ... విశేషణతా తత్ర
విశేష్యతా ... విషయిత్వ ... పక్షవిషయతా ... నిరూపిత ... విషయతా ... నిరూపిత ... విషయతా ...
[illegible] ... పక్షవిషయతా ... నిరూపిత ... ప్రకారతా ... విషయతయా ... ప్రకారతా
[illegible] ... పక్షవిషయతా ... నిరూపిత ... విషయతా ... నిరూపిత ... విషయ
[illegible] ... వ్యాప్తి ... పక్షవిషయతా ... నిరూపిత ... ప్రకార
[illegible] ... విషయతయా ... పక్షవిషయతా ... నిరూపిత ... విషయతా ... అవచ్ఛేదక ... అవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక
[illegible] ... పక్షసాధ్య ... అవచ్ఛేదక ... వ్యాప్తి ... (... పక్ష ... అవచ్ఛేద
[illegible] ... వ్యాప్తి ... నిరూపిత ... ప్రకారతా ... నిరూపితా ...
[illegible] ... విశేష్యతా ... నిరూపిత ... అవచ్ఛేదక ... అవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక ... (తథా) ...
విశేషణతా ... యత్ర ... విశేష్యతా తత్ర విశేష్యతా ... ప్రకారతే ... అవచ్ఛేదక ... విశేషణ ... [illegible]

౧అనుమాన౹

..పగమాంతకత్వవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకాభావాపన్నవిషయతాద్వయస్యయత్రైకవిశేషణతాపన్నస్యాపరవిశేష్యతాస
త్త్వప్రకారతావిశేష్యతయోరవచ్ఛేదకం పురుషవాన్ త్వాదిఘట్టః పురుషాదిప్రకారతా। యాపి తద్దండాది। విశేష్యతా
యాత్వం దణ్డసామానాధికరణ్యమితి తన్న్యాయః పురుషాంశవాద్దణ్డత్వాదివిశేష్యతావిశేషధితాప్రసంగ ఇతి తద్దోషః సమయోపాలంభనవి
షయతావైలక్షణ్యయతయోరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకాభావావచ్ఛిన్నాత్రైయత ఇతి మన్యతే తదా హేతుపక్షయోరవచ్ఛే
ద్యైకగమస్యధర్మధర్మితావచ్ఛేదకహేతుప్రకారతా। యాపితాయా। గమస్య ధర్మప్రకారతా। యాపితాయాస్స
విశిష్టహేతుత్వవచ్ఛిన్నయా ఇదం పదార్థపక్షవిశేష్యతా యా విశేష్యహేతోర్హేతుధర్మితావచ్ఛేదకతాపత్తిరితి తత్రాప్య
వచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకాభావాపన్నవిషయతాద్వయస్యహేతుకరణిత్యస్య తయా తత్త్వా। గమసాతివ్యాప్తి ... వచ్ఛేదక
౫౮ వచ్ఛేదకస్యాపి సాధ్యధర్మతావచ్ఛిన్నగమనాం ప్రతిబన్ధవిశిష్టే తివ్యాప్తిః ... సాధ్యధర్మిధర్మస్య ప్రతిపాద్యత్వపర్యాప్త్య
ధర్మితాకరణావిశిష్టావచ్ఛేదకతా స్పష్టమయత్వం ... ప్రసిద్ధత్వమితి। ప్రతిబన్ధధర్మః సాధ్యవిశిష్టపక్షతాపక్షః ...
వ్యాప్యధర్మః సాధ్యసామాన్యం ... ప్రమేయత్వవహ్ని ... ప్రమేయత్వాదిత్యాదియా తగతే గమసే హేతు
... తపక్షావతత్వధర్మ ... త్వం। గమవైలక్షణ్యమితి విశేషణం తయాపక్షావతత్వం విపక్షాద్వ్యావృత్తిరిత్యధికం
వ్యాప్యధర్మః ... విశేషణం ... పక్షే ... తపక్షావతసాధ్యధర్మ ... మితత్వతేయాపి ... ప్రతిబన్ధయోగమతి
వ్యాప్తిసంబన్ధః తథాపి। గమసా ... దేశస్య ... తత్వం తథా ... గమవైలక్షణ్యే ... ఇతి ప్రసం
గ ... సాధ్యసదస్యప్రతిపాద్యవిశిష్టధర్మపరతా యాః ... తత్ ... పక్షవ్యాప్తిసాధ్య
ధర్మయోః ... భావేనాపి ... వ్యాప్తివారణాసంభవాత్ తత్ర ... హేతుతా ... పక్ష ... ధర్మవిశేష్య ... తా
... ధర్మయోః ... తత్ప్రతిబన్ధకసిద్ధి ... పదస ... ధర్మాసంబన్ధ ... కసాధ్య
ధర్మవిశిష్టయోః ... తత్ప్రతిబన్ధసహకారిణాం పక్షే సాధ్యధర్మవిశిష్టస్య ... విశిష్టయోః ధర్మః ...

ర్క్షా ద్యభావో ధఘటక తాప్రయుష ఘటకం. లక్షణాత్రయమాహ। స్వావ్భి న్నతి(ప్ర ధమలక్షణం. ప్రతియోగ్యభావో ధఘటకం. వ్యతియోగ్య
ప్ర ధ మాభావో ధఘటకం. ప్రతియోగ్య. ఘట్యతియోగ్యభావో ధఘటకం. భావో ధ్యం. (విశిష్టవైశిష్ట్యశ్చి తి(స్వతాత్పర్యవిషయభావో ధియోగ్యవి
శ్ణా తావచ్ఛేదక సంబంధభావో ధఘటకస్యాయా వయత్వం ధర్మః తేన ఇ గమనాన్ని నాగవ్ తోపరయా ధర్మభావో ధస్వాపి ఇ గమనా ద్రష్ట
విశిష్ట వైశిష్ట్య భావో ధర్మయా ఇ గమనా ధర్మభావో ధర్మ్య తస్మిన్న త్వేనయ ధా యతే ఇ గమనే అతి వ్యాప్తి రితి మాషణం. ప్రత్యక్షం. వి
(సి) తేన తాని ష్ణాం త్యాయా అన్యత్వ సా త్వ స్వతా త్పర్య విషయ భావో ధియోగ్యత్వం. తద్విశిష్ణాం. (విశిష్టభావో ధేతి (స్వతాత్పర్య విషయభావో
ధఘటక తావచ్ఛేదక సంబంధ ప్రకారతాకతా త్వభావో ధఘటకస్యాయా వయవత్వమ ధర్మ త్వ ధర్మః (తేన గమనా ధర్మవిశిష్టపరయా
ధర్మ స్య ఇ గమనా ధర్మవిషయత్వే తా ధృతి ధర్మస్య యాప తాభావ గృత్యేపి ఇ గమనే అతివ్యాప్తిః లక్షణా ప్రయోజనమపహాత్ స. గ
మయోర్ధ వయవా. తదా వ్యాప్యవర్తియతి (ఎ నాం స్వ తయె త్యాదినా (న తమాపసాపత్తి। స్వామ్య ఘటక పదార్థ సమపి తే తా
ధర్మః స్వ ధర్మత్వం స్వభావ ప్రతిపత్తి విశిష్టత్వం. అతో గమనే ఇ గమనే స్వప్రతిపత్తి విశిష్టమతు ధా ధ్వర్తి ఘటక పదార్థ సమపి తే స్వ్యా వి
శేషణా భావో ధఘటకస్య ఇ గమనస్వా తాల్యయ ఘటక తా. తే. (అత్ర ప్ర ధమలక్షణే తదా ధర్మ ప్రకారతా స్వ ధర్మ విశిష్య తేన వ్య
తియోగ్య స్వ ధర్మ ప్రకారతా తేన త్వేన భావో ధస్య ఇతి తాత్పర్యే. (అవయవాద్యేతి (అవయవ ఘటక ప్రతిపత్తి విశిష్టః విశిష్ట స్వ
ధర్మప్రకారతా భావో ధఘటకా వయవత్వమ ధర్మః నవిశిష్టే తేన వాక్యయావాకా. స్వధర్మ ఘటక విశిష్ట్యం. నా. స్వధర్మ ఘటక ధర్మ. తత్స్వ
నా తేన భావో ధఘటక తయా అతివ్యాప్తిః వాతల్యయ స్వధర్మ ప్రకారతా తి(ప్ర తిపన్న ధర్మ ఘటకసా ధృత్యా పవిశేషణే హి తద్ధర్మస్య ధ్య
యాపవి శిష్టపక్షే తదేకవయా తత్ర తపన్న యాం. భావ పరయ లక్షణాతివ్యాప్తిః [illegible] వాహే తే ఇ గమనే లక్షణాతివ్యాప్తిః పరగంత
లక్షణా స్వధర్మ విధ స్య ఇ గమన లక్షణా ధర్మ వయవా ధర్మపదస్య విశిష్ట [illegible] తదావి త్వా హాని తే ధర్మ స్తో త్వాదినా (పక్షేప్ర
యమంతి (ప్రాపనా హి వ్యక్తీరా దే వే. స ప్ప ధర్మస్య అనే మాత్రా వ్య యుత్వ మను త్వం. అత్ర హి తంపమునా వయా ధర్మస్య తథా త్వః మ
ధర్మం

యస:

౫౪ తరతేరాం॥

తి వి శే షాత్ స్రా యం మితి ॥ శబ్దైకార్థత్వే సామానాధికరణ్యే సతి బాహ్యకరణాప్రత్యక్షత్వాదితి హేతుస్తు యోగ్యహేతుష
టకద్వయం యో: ప్రత్యేకం వ్యాప్యత్వం ఇతి యోగ్యత్వే ప్రకారా మార్థతయా సయోగ్యతా । నైవ తస్య విశేషణాంతరయో అనాస్య యోగ
యోగ్యహేతు తావచ్ఛేదకత్వం. ఇతి వ్యాప్తి విశేషణాభావ ప్రత్యయో: హేతుతావచ్ఛేదకత్వయోగ్యానాం వ్యాప్య: హేతు సంశయ
తత్ సామానాధికరణ్యత్వావచ్ఛేదకత్వం. యోగ్యతాన్యత్వ హేతుత్వాచ్ఛేదకం. తయోరితి తన్నిరూపితాభావావతి కోశ: విరుద్ధత్వమ్.
సమానాధికరణప్రతిపత్తి మాత్రే హేతుత్వం. ఏతత్సామానాధికరణ్యత్వమిత్యేతత్సామానాధికరణ్యత్వం బాహ్యార్థప్రత్యక్ష విశే
విశేషణాంతరం సంభవపి సపక్షే: సామానాధికరణ్యత్వసామానాధికరణ్యత్వం విశేషణాంతరయో తాదృశ విశేషణాభావే
బాహ్యకరణాప్రత్యక్షత్వే సాధ్యాభావవత్ సంభవాన్ పక్షే త్వనాశ్రిత (సామానాధికరణ్యత్వ)ప్రతి (సామానాధికరణ్య
త్వస్య బాహ్యకరణాప్రత్యక్షవిశేషణత్వే సామానాధికరణ్యప్రతియోగితయా పక్షతావచ్ఛేదకం। అత సామా
నాధికరణ్యస్య సపక్షే అసత్త్వాత్ సాధ్యతత్సత్త్వాభావాత్ ఇతి చేన్న (యస్య) భావేన భావలక్షణమితి
సూత్రాత్ సపక్షసత్త్వమపి హేతోర్వ్యాప్తి నాస్తి విశేషణాంతరభావేన సమానాధికరణ్యత్వేన గమ్య
మానత్వం ప్రవృత్తిత ద్వారా స్వాప్ తత్ సమానాధికరణ్యత్వాన్ తాదృశ సపక్షే తదా సమానాధికరణ్యత్వ
త్రయాణాం సమానాధికరణ్యత్వం సాధనత్వం తత్ సాధ్యత్వం యస్య త్రయాణాం అన్యత్ర త్రయాణాం లక్షణం విశేష్యతే యది
ద్వావిశేష[illegible] సమభివ్యాహారే దం తత్ర ప్రతి యత్ర సమానాధికరణ్యం తేన తత్ స. ద. త్రయాణాం
తర విశేషణాంతరయో మత్వా తదభావ పక్షే తత్ర హేతు సాధ్యత్వ తాదృశ సత్త్వం త్రయాణాం సమానాధికరణ్య
దృష్టిః తర విశేషణాంతర యో వివక్షితే తాదృశ సత్త్వం సత్త్వమితి తాదృశ సత్త్వమేవ ప్రతితత్వే దర్శనాం పక్ష సాధ్య

విర

రాధికరణ్యే దేశపరంపరా సమానాధికరణ్య [illegible] విశేష్య [illegible] విపక్షే [illegible] సమవాయ [illegible] తస్య సామానాధికరణ్యస్య సామానాధిక
రణ్యస్య ప్రత్యక్షత్వే [illegible] ఇతి వాచ్యం. (యథా [illegible] సామానాధికరణ్య [illegible] ఇత్యాదౌ [illegible] సంబంధేన
వహ్నేః సమవాయి [illegible] తత్ర [illegible] తత్ర సమవాయి [illegible] తత్ర [illegible]
[illegible] ప్రకారత్వ [illegible] సం. బం. ధేన [illegible] తస్య [illegible] సం. బం. ధేన [illegible]
[illegible] ఇతి తత్ర [illegible] సామానాధికరణ్యత్వ లాభః తదా [illegible] ప్రకారతా
[illegible] అత్రాస్తి ఘటః ఇత్యాదౌ ఏతద్దేశ [illegible] కారతా ప్రతియోగి ఘట ఇత్యాది ప్రతీతేః తత్రాపి
[illegible] కారత్వరూప [illegible] సామానాధికరణ్యస్య ప్రకారతావచ్ఛేదకస్య ప్రతియోగిత్వ సం. బం. ధేన [illegible] ఆధారతాయాః
[illegible] సామానాధికరణ్య సం. బం. ధేన [illegible] ఇతి ప్రత్యక్షత్వే సామానాధికరణ్యస్య సామానాధికరణ్యస్య లాభః [illegible]
[illegible] సామానాధికరణ్య [illegible] ప్రత్యక్షత్వ [illegible] ఇత్యాదౌ [illegible]
[illegible] ప్రత్యక్షత్వస్య [illegible] సామానాధికరణ్య [illegible] సామానాధికరణ్య [illegible]
[illegible] సామానాధికరణ్యమిత్యత్ర [illegible]
[illegible] తత్ర [illegible] తత్ర సమానాధికరణ్యం సం. బం. [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] సామానాధికరణ్య [illegible]
[illegible] సం. బం. [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] సమానాధికరణ్య [illegible]
[illegible] ప్రతియోగి [illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
౫౦ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

పాఠ్య కర్తృత్వం బంధయతి । విభజతి । ద్విరుక్తిరధ్యాయసమాప్త్యర్థా తత్త్వదర్శనతత్త్వవిషయత్వార్థః । సవసత్త్వపతత్త్వ
కర్తృత్వేతి తేనార్థః । విదితానాం సంబంధానాం విషయ ఇత్యర్థః । మోక్షసాధనాదికం ద్విరుక్తిరధ్యాయ
సమాప్త్యర్థా మోక్షాధికార్యసాధనత్వేన తత్ర ద్విరుక్తిః । సకలధర్మి ...
కేవలానాం విషయసత్త్వేపి అద్విరుక్తిరత్ర సాధనతానాం భవతి ॥ మహర్షివిరచితోపదేశ ...
వస్తుప్రయుక్తం భవసాగరతరణం తథా ప్రయోజనమిత్యర్థః । ద్విరుక్తిరత్ర పదాభ్యాం ...
తిర్యగాదిరూపతత్త్వదర్శనమపాకరణీయమిత్యర్థః । శంకాం నిరాకరోతి । నిరూపయతి । మహాసత్త్వమ
కేవలతత్త్వాదివిభిన్నప్రకారాణాం తత్త్వదర్శనం । తత్త్వదర్శనమపాకరణీయం తత్త్వదర్శనమపాకరణ సంభవాత్
తత్త్వదర్శనమపాకరణీయం తత్త్వమసి ఇత్యాది ద్విరుక్తిరత్ర తత్త్వసాధనమపాకరణీయం
సంభవాత్ ప్రవృత్తివిరోధపరిహారాయ తత్త్వమసి ఇత్యాది మహావాక్యం । ద్విరుక్తిస్తు సమాప్త్యర్థా ఇతి । ఏ
వంప్రకారాభ్యాం పరిహర్తుం శక్యత ఇత్యర్థః । ప్రవృత్తివిరోధం పరిహర్తుం తదపి ప్రకా
శయతి । ద్విరుక్తిః ॥॥ ॥ ఇత్యుపదేశసాహస్ర్యాం ... సమాప్తా ॥ శ్రీ ॥